

באר הגולה

ד שס ושס ננה"ט
ונושנה אחר לנ' אצו
של אחד מכם הפקיד
אלני מנה וכו' (ס)
זלא דמי לנה דנוסיק
נצרייתא דהכל מודים
נלקח מה' ז"ל ואינו
יודע מלמה מהן דמי
דמי הנוקח צניהם
ונוסתלק (נצמות קית

ע"ז) זכ"כ והפוסקים דשלי התם דסתם נוקח יש לו תובעים ויוד נוצל דלא הו"ל למידק ונש"כ פקדון איכא למימר שהפקדון
יוד לזמן רב וכן הלואה סתם הלואה ל' יום וה"ל למידק כ"י שם נהפיקד. ה שס ושס ננה"ט שאל"פ שהול פשע שהס
נמי פשעו ולא כתבו ולא זכרו והניח רח"ס וזנקה שם אצו של אחד מכם הפקיד אלני וכו' ולא תני ח' מכם הפקיד אלני וכו'.
ו שס ושס ננה"ט. א ל' הרמב"ם נפכ"ה מה' מלוה ולוה דין ט' כפי נוסח המחבר והוא הג' העקרי' וכ"ה נספרים שלפנינו
וכ"כ נהרי"ק שורש קפ"ג.

ביאור הגר"א

ע"ז (א) שנים שלוו כו'. ירושלמי ר"פ שזועת הפקדון
וכיהש צעמיתו לכשנאל וידיו בשזועה פרט לזכאש
לאחד מן השותפין פרט לזכאש נעדים ובשטר ופי' הרמב"ם
שתנעו אחד מן השותפין וכפר בו שהוא כפירת דברים
שנלמ"ה אין ראשי ליתנו לו לנדר זלא שותף השני. א"ר
יוסי הדא אמרה שנים שלוו ונא' אע"ג דלא כתבין אחראין

סתנא ונ' שם דאין שום חולק ונא' כתנ נהנה סתם
כסברא ראשונה דס"ג כלן ע"ש: (ד) ואי לא כו'. שלכן
נקט בגולתי לאחד מכם ונפקדון אצו של אחד מכם:
(ה) וי"א. דס"ל דאצו אורחיה דניילתא נקט שאין דרך
לשכח ונה שהפקיד נענמו וע"ל סי' ש' ס"ג נהנה שפ' כס'
ראשונה:

חכמת אליהו

ומשמע שם דאין שום חולק. ואחר זה כתב בהג"ה סתם
כסברא ראשונה דסעיף ג' כאן ע"ש וז"ל: וכן מי שתבעוהו
שנים זה אומר אני הוא בעל הפקדון וזה אומר אני הוא
והשומר אומר אחד מכם הוא ואיני יודע מי הוא ישלם
לשניהם. הג"ה. ואי אינהו לא תבעי ליה פטור אפילו
בבא לצאת ידי שמים.

(ד) ואי לא כו'. שלכן נקט בגולתי לאחד מכם ובפקדון
אצו של אחד מכם, וכמו שכתב הרא"ש וז"ל: ומהאי
טעמא נמי ניחא לי הא דקתני אצו של אחד מכם הפקיד
אצלי מנה ולא קתני אחד מכם הפקיד אצלי כדקתני גבי
גול דבכי האי גוונא אפי' לצאת ידי שמים לא מחייב
דהמפקיד עצמו הוה ליה למידק ומדלא תבע לא ידע משום
דלא דק. אבל בגול אע"ג דלא דק היינו שסובר גברא
אלמא הוא דגולתי, ואע"ג דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים
מ"מ לא שכיחא דהדר ולפיכך אי לא דק ומשום כך לא
תבעי אין להאשימו על זה.

(ה) וי"א. דס"ל דאצו אורחיה דמילתא נקט שאין דרך
לשכח מה שהפקיד בעצמו. ועיין לקמן סימן ש' סעיף ג'
בהג"ה שפ' כסברא הראשונה וז"ל: וכן מי שתבעוהו שנים
וכו' ואי אינהו לא תבעי ליה פטור אפי' בבא לצאת ידי שמים.

ע"ז (א) שנים שלוו כו'. ירושלמי ריש פרק שבועת הפקדון:
„וכיחש בעמיתו" לכשמצא וידיו בשבועה פרט למכחש
לאחד מן השותפין פרט למכחש בעדים ובשטר. ופירש
הרמב"ם שתבעו אחד מן השותפין וכפר בו שהוא כפירת
דברים שבלאו הכי אין ראשי ליתנו לו לבד בלא שותף
השני, א"ר יוסי הדא אמרה שנים שלוו מאחד אע"ג דלא
כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה

שחולק בזה אלא כולוהו ס"ל דבכה"ג דשניהן הלווהו לו
והודיעוהו, ודצריך ליתן לכל אחד מאתים בבא לצאת ידי
שמים וכו'. ויש לומר משום דלא מצינו למי שכתב בזה
דצריך ליתן לכל אחד כדי לצאת ידי שמים כי אם זה, לכך
כתב יש מי שאומר ע"כ. מבאר הגר"א ונראה שהחולקין
הוא דעת הרמב"ם בסעיף ג': ואי לא תבעי ליה אלא
הוא מעצמו אומר אחד מכם הלוה לי מנה ואיני יודע איזהו
פטור אף מלצאת ידי שמים. והטעם כתב הרמב"ם שלא
אמרו בשמא ושמא משלם בבא לצ"ש אלא היכא דאיכא
פשיעה או איסורא וכאן אע"פ שהוא פשע הם נמי פשעו
שלא כתבו ולא זכרו, ולא לחנם שנינו אצו של אחד
מכם הפקיד אצלי ולא תנן אחד מכם הפקיד אצלי ומ"ש
בגול בדידיה ופקדון באצו ולא תני תרוייהו בדידיה אלא
כיון דלא תבעי ליה והם שמא והוא שמא אפילו בבא לצ"ש
פטור ע"כ. ואין צריך לכל החילוקים והדחוקים שדחקו
סמ"ע וש"ך בס"ג ס"ק ה'—ט"ו. וז"ל: ולא דמיא דלעיל
סעיף א', דהתם כיון שהלוה משנים הוה ליה לכתוב בפנקסו
שלא יבא להחליף זה בזה וגמצא פשע קצת אבל הכא לא
אסיק אדעתיה שישכח את המלוה ויעלה על דעתו מלוה
אחר. ובסמ"ע בס"ג ס"ק ה' כתב הטעם דהתם יכול כל
אחד מהמלוים לומר שמענו מהלוה שידוע שכל אחד
הלוה וסברנו שיחזיר לכל אחד את אשר הלוהו משא"כ
בהלוה לו אחד מהן דכיון דהאמת שאינו יודע איזה הלוה
אינו יכולין לומר שמענו ממנו שידוע כו'. עכ"ל. אבל
בסימן ש' ס"א כתב סתמא וז"ל: שנים שהפקידו אצל
אחד זה מנה וזה מאתים וכל אחד משניהם אומר אני הוא
שהפקדתי המאתים והשומר אומר איני יודע וכו'. ואי אינהו
לא תבעו ליה כל חד בברי אם בא לצאת ידי שמים חייב.

פירשו ג (ז) ואם אין נכסים לאחד מהם גובה מחבירו הכל (ח) אבל אם יש לו נכסים באר הגולה

ג ה"ה שם נכס הרוש"ן נפרק היופקיד ושכן הודו ונקל המורים ושכ"נ דברי רבינו הרמב"ם וכו"כ טור נכס הרש"א והטור נכס בעל העיטור וכן כתבו ש"פ.

ביאור הגר"א

וראיה ננו"ש נתוספתא שנים שלו נשטר א' ופרע א' מהם את שלו יניח השטר במקומו והלה כותב לו התקבלתי את שלך והרא"ש שם דחק בזה ועוד אמר' נצ"מ רפ"ג ל"ד ג' שותפין ששאלו כו' ופרש"י שם ד"ה ושילם א' כו'. ושם נפ' השאל ל"י א' שותפין ששאלו כו': (ח) (ליקוט) אבל כו' וגובה כו'. ונו"ש נצ"מ ל"י א' שותפין ששאלו כו' כולו שאל כו' ואם איתא הרי כולו שאל. כ"י שם

(ה) (ליקוט) בין בע"פ. דע"כ הירושלמי ויירי נע"פ דנשטר כ"א והשותפין יכול לתצוע כנו"ש נס' ע"ו ס"א צהנה ולקמן ס"י צהנה וענוש"ש. והיינו שידוע שלו בשותפות דל"כ ק' ה"א דס' ס"ז סכ"ו (ע"כ): (ז) אע"פ. כנ"ל בירושלמי: (ז) ואם אין. כנוו צערב וכנו"ש נצ"מ קע"ג ע"ש וכנוש"ו כי יש לו דין כו' ודל"כ כהרא"ש וקל"ה ופרש"י ש"כ"א הי"ז נכולו כנוו ערצ קנלן.

חכמת אליהו

על כולם. מדקאמר אפי' אין קרקע אלא לאחד מהם כותבים פרוכבול על כולם. משמע דאירי שידוע שלו בשותפות.

(ו) אע"פ. כנ"ל בירושלמי ריש פרק שבועת הפקדון: א"ר יוסי הדא אמרה שנים שלו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה. (ז) ואם אין. כמו בקרב. וכמו שכתוב בב"ב קע"ג: המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב ואם אמר לו ע"מ שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב וכו' חסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב ואם אמר ע"מ שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב, בד"א בשאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. וכמו שכתב, "בית יוסף" וכן משמע בפוסקים כי יש לו דין ערב בכל דבר. ודלא כהרא"ש וקצת מפרשים שפירשו שכל אחד חייב בכולו כמו ערב קבלו, ובקבלו שנינו בב"ב וז"ל: וקבלו אעפ"י שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלו. וראיה ממה שכתוב בחוספתא בפ"ק דב"מ: שנים שלו בשטר אחד ופרע אחד מהם את שלו יגיה השטר במקומו והלה כותב לו התקבלתי את שלך. מדקתני את שלך מכלל דלא מחייב בחלק חבירו. והרא"ש שם בפ' שבועת הפקדון דחק בזה וז"ל: ולא קשה דהתם מיירי כשפירשו פלוני לזה מנה ופלוני לזה מנה וכן משמע הלשון עכ"ל. ועוד אמרינו בב"מ ריש פרק ג' דף ל"ד ב: שותפין ששאלו ושילם אחד מהן מאי, ופרש"י שם ד"ה: ושילם אחד מהן חצי דמיו שעליו מהו שיקנה חצי הכפל מי אמרינו הרי שילם כל המוטל עליו עכ"ל. משמע שהוא מחויב רק החצי. וכן משמע בפ' השואל צו א: שותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן מהו כולו שואל בעינן וליכא או דילמא בההיא פלגא דשיילי מיהת מיפטר. ואם איתא דבכל חד וחד מחייב בכוליה מדין בעל חוב אמאי לא מיפטר ואפילו בכל דאי כוליה שואל בעינן הא איכא.

(ח) (ליקוט) אבל כו' וגובה כו'. ממ"ש בב"מ צו א: שותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן מהו כולו שואל בעינן וליכא או דילמא בההיא פלגא דשיילי מיהת מיפטר. ואם איתא דבכל חד וחד מחייב בכוליה מדין בע"מ אמאי לא מיפטר ואפילו בכל דאי כוליה שואל בעינן הא איכא. ועיין בנימוקי יוסף בפ' השואל וז"ל: שותפין ששאלו פרה מאתר לחרוש קרקע של שותפות ונשאל בעל הפרה לאחד מן השותפין למלאכתו דאינה של שותפות דאילו

שם לו ב: רבי יוחנן אמר הכופר בממון שיש עליו עדים חייב. א"כ משמע דמכחש בעדים ובשטר ובשותפין חייב קרבן שבועה, לא כהירושלמי? מבאר הגר"א דהירושלמי מיירי כפשטיה, דגמ' דחי לה: היכי דמי אילמא דאודי ליה בפלגא דידיה הא איכא כפירה דאיך אלא לאו דאמרי ליה מתרינון יזפת ואמר להו לא מחד מינייכו ינפי דהויא ליה כפירת דברים בעלמא, אבל בירושלמי שמפרש פרט למכחש לאחד מן השותפין כפשטיה שכופר לגמרי, הוא הדין בשטר שכופר לגמרי, משום כך אומר הירושלמי: וכיחש בעמיתו וכו' פרט למכחש לאחד מן השותפין פרט למכחש בעדים ובשטר. ושם בירושלמי אחר הג"ל: רבי לא ורבי יוחנן ור"ל תרויהון אמרין לית כאן עדים כמי שיצא וידיו בשבועה למה משום שמצויין למות ושטר אינו מצוי לאבד הוי לית טעמא אלא משום שמצויין לשכח עדותן. אלמא דשטר ועדים של הברייא כפשטיה דהיינו שכופר לגמרי. וגם לדחיית הגמ' משמע דקרא דוכחש בכל ענין מיירי מדקאמר בברייא: „ונשבע על שקר“ פרט ללוה בשטר, ואי קרא דוכחש לא איירי אלא בשטר לא הוה ליה למימר פרט ללוה בשטר הלא קרא דוכחש מיירי בשטר, אלא מכאן ראייה דקרא דוכחש מיירי בכל ענין בין בשטר ובין בע"פ.

(ה) (ליקוט) בין בע"פ. דעל כרחק הירושלמי ברישא פרט למכחש לאחד מן השותפין מיירי בעל פה, דבשטר כל אחד מהשותפין יכול לתבוע. כמו שכתוב בסימן ע"ו ס"א בהג"ה וז"ל: אבל אם היה מלוה בשטר שעשו שטר עליו מחזיק ש' והודיעוהו שלאחד מנה ולאחד מאתים נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונת עד שיבא אליהו. הג"ה דכיון שנעשו שותפין בהלוואה אחת ויכול אותו שהשטר יוצא מתחת ידו לגבות בו בלא הרשאה הרי לא פשע הלוה בכלום דלא הוה ליה למידק. ולקמן סעיף י' בהג"ה וז"ל: לזה משנים ונכתב השטר בשם אחד מהם אם תבעו אותו שלא נכתב השטר על שמו יכול לדחותו ולומר לא נתחייבתי לך כלום, הג"ה וצריך הרשאה מן השני אבל זה שכתב בשטר יכול לגבות כולו בלא הרשאה, וה"ה אם שניהם כתובים בשטר כל אחד יכול לגבות כולו עכ"ל. וכמו שמבאר הגר"א בס' ע"ו ס"ק ל"ב. א"כ ראייה דבשטר כל אחד מהשותפין יכול לתבוע. והיינו שידוע שלו בשותפות דאל"כ קשה הא דס' ס"ז סכ"ו: חמשה שלו מאחד די לו בפרוכבול אחד, ואם לו בשטר אחד אפי' אין קרקע אלא לאחד מהם כותבים פרוכבול

התוספתא

באר הגולה לא יתבע הערב תחלה (ט) (כי יש לו דין ערצ צכל דנר) (נ"י וכן נשמע נפוסקים) (י) וגובה מכל א' החצי שהוא מוטל עליו (הרא"ש נתשנה כלל ע"ד סי' י') (יא) (אל"כ פירשו צהדיא שהן ערצים קצנלים זה צה שאלו תוצע ח"זה מהם שירנה) (ד תשנות הרא"ש כלל ע"ג סימן י"ג ומהרי"ק שורש קפ"ג) (יב) ה ואם פרע אחד מהם כל החוב חוזר וגובה אם נתשנה וכן כ' הטור נשמו. ה צה"ת נשער מ"ד והרא"ש נתשנה כלל ע"ד סי' ה' וסי' י' חס"א.

ביאור הגר"א

כו' : (י) וגובה מכל כו'. וכמ"ש נתוספתא הנ"ל : (יא) **אא"כ פירשו**. כמ"ש נתוספתא סוף צ"ג המלוה את חבירו ע"י שני ערצים לא יפרע מאל' מהם ולא חזר ע"מ שאפרע מאל' מהם שארנה יפרע ממי שירנה וכמ"ש נערב צ"ג שם וקצנלן חע"פ כו' ודלא כרש"ג כמ"ש ר' יוחנן שם : (יב) **ואם פרע א' כו'**. ר"ל חע"ג דפורע חזונו של חבירו ח"ל לשלם לו כמ"ש נכתובות ק"ה א' וכמ"ש

חכמת אליהו

לתבוע את הלוה תחלה. א"כ משמע דאעפ"י שהרמב"ם כתב הרי כל נכסיו אחראין וערבאין, אעפ"כ הוא סובר דלא הוה הנכסים קבלנים אלא ערבים, ואמרו בב"ב בפרק גט פשוט : **ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דערב מקמי דליתבעיה ללוה סלקיה קסבר נכסיה דבר נש ערבינ**. א"כ ראייה מדסלקיה דנכסיה דבר נש ערבינ הוה ולא קבלנינן.

(י) **וגובה מכל כו'**. וכמו שכתוב בתוספתא בפ"ק דב"מ : שנים שלוו בשטר אחד ופרע אחד מהם את שלו יניח השטר במקומו והלה כותב לו התקבלתי את שלך עכ"ל. מדקתני את שלך מכלל דלא מיתייב בחלק חבירו.

(יא) **אא"כ פירשו**. כמו שכתוב בתוספתא סוף ב"ב : המלוה את חבירו ע"י שני ערבים לא יפרע מאחד מהם ואם אמר ע"מ שאפרע מאיזה מהם שארצה יפרע ממי שירצה. וכמו שכתוב בערב בב"ב קעג ב. : וקבלן אעפ"י שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן, ודלא כרשב"ג שסובר דאם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מהן כמו שאמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וכו'. [נראה שהגר"א סובר כהר"י מיגש וז"ל הר"י מיגש : בד"א הא דאמרינן דהיכא דלא אמר לו ע"מ שאפרע ממי שארצה שאין לו לתבוע ערב תחלה דאלמא לאחר שתובע את הלוה אם אינו נותן כלום יחזור ויתבע את הערב בד"א בשאין נכסים ללוה אבל יש לו נכסים ללוה לא יתבע הערב כלל ואפי' לאחר שיתבע הלוה לפי שאם יש נכסים ללוה ולא נתן לו כלום עליו לטרוח ולתבוע בדין ואין רשות ליפרע מן הערב כל זמן שהוא מוצא נכסים ללוה ואפילו זבורית ולעולם ה"מ דלא א"ל ע"מ שאפרע ממי שארצה אבל א"ל ע"מ שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב תחלה ואע"פ שיש נכסים ללוה כיון דאתני אתני עכ"ל. אבל לפי הראב"ד בהשגות דמפרש : אפי' התנה ממי שארצה אפרע תחלה לא יתבע לערב כשיש נכסים ידועים ללוה, א"כ יש הבדל בין קבלן לבין אם אמר ע"מ שאפרע מאיזה מהם שירצה א"כ התוספתא דמיירי בערב דאמר אפרע מאיזה מהם שירצה איך הוא מדמה אותו לקבלן].

(יב) **ואם פרע אחד כו'**. ר"ל חע"ג דפורע חובו של חבירו אין צריך לשלם לו כמו שכתוב בכתובות דף קח אמתני', דמי שהלך למדה"י ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר

וכן צר"פ המפקיד וער"ש שם (ע"כ) : (ט) **כי יש לו כו'** כמ"ש אחרתין וערצאין כו' ויש שרצו לדייק מו"מ"ש אחרתין דהוא לשון קצנלן ועצסה"ת שד"מ ח"א ואינו דאחריות נכסים ג"כ מל' ערצות וכ"כ הרמב"ם צר"פ י"ח דמלוה ולוה המלוה את חבירו סתם הרי כל נכסיו אחרתין וערצאין לחוץ זה כו' ע"ש ואמרו צ"ג שם ההוא דיינא דאחתיה למלוה וקמי' כו' קסבר נכסי דצ"ג ערצין

למלאכת השותפין לשניהם הרי נשאל לכוליה שואל בעינן המשאל צריך שיהיה נשאל לכולו שואל ולא לחצי שואל. מכאן יש לדקדק דאין כל אחד מהם חייב בכולה אלא בפלגא כדון בע"ח ואידך פלגא אינו חייב אלא מדין ערב, דאי חייב כל אחד בכלי ממונא א"כ הרי נשאל לכוליה שואל, ונפ"מ לשנים שלוו מאחד דאע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כדאיתא בירושלמי לאו דליתייב כל אחד מיניהו בכוליה ממונא כדון בע"ח ובאידך פלגא כדון ערב. וכן בריש פרק המפקיד : שותפין ששאלו ושילם אחד מהן מהו, מפרש הרא"ש וז"ל : פי' רש"י ששילם חצי דמיה שעליו מהו שיקנה חצי כפל מי אמרינן הרי שילם כל המוטל עליו ולא בעי רש"י למימר שיפטר השותף אם לא ירצה האחר לשלם או לישבע דהא אמרינן בירושלמי פרק שבעת הפקדון, וכחש בעמיתו" פרט למכחש לאחד מן השותפין בפקדון פרט למכחש בעדים ובשטר אמר רבי יוסי הדא אמרה שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זל"ז אחראין וערבאין הן זל"ז אלא ודאי חייב לשלם גם חלק השותף האחר אם לא ישלם או ישבע ומיהו כיון ששילם מיד המוטל עליו וחבירו שמא גם הוא ישלם מקני ליה לאלתר חצי הכפל עכ"ל.

(ט) **כי יש לו כו'**. כמו שכתוב אחראין וערבאין זה לזה. ויש שרצו לדייק ממה שכתוב אחראין דהוא לשון קבלן ועיין בספר התרומות שער מ"ד ח"א וז"ל : וזה שפסקנו בשנים שלוו שיכול המלוה ליפרע מאחד מהם שירצה, יש לנו לעיין אם נדון דין זה אעפ"י שיש ממון ונכסים לשניהם המספיק לפריעת החוב שתהיה יד המלוה עליונה לתבוע הכל לזה שירצה או דילמא כי לא נדון כך אלא בזמן שהאחד עני ואז יכול לתבוע כל החוב לעשיר אעפ"י שלא יתבע תחלה לעני וישביעוהו וכו', ואיכא מ"ד דעכ"פ ידו על העליונה לתבוע הכל מן האחד כיון דקתני אחראין וערבאין כלומר חייבין הן נקראין וכל אחד הוא קבלן על חבירו עכ"ל. ואינו דאחריות נכסים גם כן מלשון ערבות. וכן כתב הרמב"ם בריש פרק י"ח דמלוה ולוה : המלוה את חבירו סתם הרי כל נכסיו אחראין וערבאין לחוב זה לפיכך כשיבא לגבות תובע את בעל חובו תחלה עכ"ל. כלומר כיון שאין הנכסים משועבדים אלא מדין ערב צריך

מחבירו חלקו (יג) (ולכן שנים שלוו ופרע ח' מהן ודאי פרע צעד חצירו) (מרדכי ר"פ נוי באר הגולה

ביאור הגר"א

כמ"ש צ"צ מ"צ ז' שותף כיורד נרשות דמי כו' לומר שנוטל צדקה כו' ופי' ר"ח ז"ל שתי מילי נינהו רישא שמעי' שחולק עמו אפי' השניה נגופו ונכתפו אע"ג שהוא לא טרח כלום. וצדקה שאינה כו' מילתא אחריתי שאם נטע שדה כו' נוטל צדקה כו' דהוי כאלו ירד נרשות לכל דבר ואחריו צ"צ ק"ג ז' מאן דמשתכח צדי דרי כו' ואין משום גזל אם הגנאי ישראל שחצירו נריך לשלם לו

חבמת אליהו

ולפוטרו לשלם חובו למלוה אף אם לא יתבענו המלוה עדיין גובה וכו' שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים ושעבד נכסיו לזה ויש לו כח לזה עכ"ל. משמע מהגמ' לפי פי' תוס' דבהרששו לערב חייב לד"ה, וכאן בשותפין כמי שהרששו דמי דע"מ כן נשתתפו בכך. ועיין ש"ך ס"ק ה' ד"ה ואם פרע אחד מהם וכו' חוזר וגובה שחולק ע"ז וז"ל: דין זה צ"ל ע ותמיה לי על המחבר שפסק כן בפשיטות כי אף שגם הבעה"ת כתב כן וכן הרא"ש בתשובות ומביאם ב"י וכן משמע בטור היינו משום דאולי לטעמייהו דסבירא להו כהשגת הראב"ד דכשאומר לערב ערבני כמי שהרששו לשלם דמי וכו' וכן משמע בבעה"ת וז"ל: חוזר ותובע מחבירו את חלקו כדין שאר ערב שתובע את הלוה כשמברר שפרע בשבילו ואע"ג דפסקנו שאין הלוה חייב לשלם לערב עד שיאמר לו בשעה שנכנס ערב ערבני ושלם או שהרששו שיכנס ערב בשבילו דמסתמא כיון דנעשין ערבאין זה לזה כמי שהרששו דמי שע"מ כן נשתתפו בכך עכ"ל. משמע דר"ל כמי שהרששו שיכנס ערב בשבילו דמי כיון דנעשים ערבין זה לזה. וא"כ למאי דכתב המחבר לקמן סי' ק"ל ס"ב סברת הרמב"ם וסברת הראב"ד דלא הכריע והוי ספיקא דדינא והמע"ה ואינו חייב אע"פ שהרששו להיות ערב עד שירששו לשלם, הכא גמי אינו חוזר וגובה מחבירו חלקו עכ"ל.

(יג) ולכן שנים שלוו כו'. דשליחותיה קעביד כמו שכתוב בב"ב מב ב. : גופא אמר שמואל שותף כיורד ברשות דמי וכו'. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים ובשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. ופירש ר"ח ז"ל: שתי מילי נינהו רישא שמעינן שחולק עמו אפילו השבית בגופו ובכתפו אע"ג שהוא לא טרח כלום ובשדה שאינה עשויה ליטע וכו'. מילתא אחריתי שאם נטע שדה שאינה עשויה ליטע והוציא הוצאות אין יכול שותפו לעכב עליו לומר לא רציתי ליטע דהא אינה עשויה ליטע אלא כשם שנוטל בשבח כך נוטל בהוצאה דחשיב כמאן דיורד ברשות ליטע אע"פ שאינה עשויה ליטע, אלמא כל מה דעביד שותף במילי דשותפות כיורד ברשות דמי בין לזכות בין לחובה. ועוד ראייה מפרק הגזול בתרא ק"ג ב. : האי מאן דאשתכח בבי דרי פרע מנתיא דמלכא וה"מ שותפא וכו' ואם הגבאי הוא ישראל שקנה המס מן המלך אין בזה משום גזל. אלמא דרך שותפות לפרוע בשביל חבריהם וחוזרים הם ופורעים לו מה שנתן עבורם. ועיין במרדכי פרק מי שהיה נשוי שכתב כנ"ל.

תוס' שם ד"ה הא וכו' צ"ס ירושלמי וה"ה צער צדיק ג"כ טעמא דירושלמי מפייסנא ליה ומחיל ליה כו' ועסי' ק"ל ס"ב שיש מחלוקת בזה וי"מ צער צ"ס א"ל צעת שנעשה לו ערצ ערצני ושלם חייב לד"ה כמ"ל סי' ק"ל ס"ב ור"ה מ"מ צ"צ שם ההוא ערצא דיתמי כו' מיתני ערצ כו' וכלן כמי שהרששו דמי דע"מ כן נשתתפו בכך ועש"ך שחולק ע"ז: (יג) ולכן שנים שלוו כו'. דשליחותיה קעביד

איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי. גמ' תנן התם המודר הגאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו וכו'. אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו עכ"ל. ופסקו הרמב"ם וש"ע כחנן. וכמ"ש תוס' ד"ה הא מני בשם ירושלמי וז"ל: ור"ת מפרש דאיידי דוקא במזונות אשתו ומש"ה פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מצמצמת אם לא היתה מוצאה מי שממציא לה מעות וכו'. אבל גבי שט"ח אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין וכו'. וריב"א הביא ראייה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפורע שט"ח של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר אסי טעמא דבני כהנים גדולים תמן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי, הגע בעצמך דהוה גביה משכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני וכו' אלמא מחלוקת בבע"ח כמו למזונות עכ"ל. והוא הדין בערב דשייך ג"כ טעמא דירושלמי מפייסנא ליה ומחיל ליה וכו'. ועיין סימן ק"ל סעיף ב' שיש מחלוקת בזה דיש מי שאומר בד"א כשא"ל הלוה בעת שנעשה לו ערב ערבני ושלם אבל אם עמד מעצמו ונעשה לו ערב או קבלן וקדם ופרע למלוה ולא הרששו הלוה לפרוע אין הלוה חייב לשלם לו כלום וכו', ויש מי שחולק שאפי' ערב שאינו קבלן שנכנס בערבות מאליו ופרע מאליו חוזר וגובה מהלוה ע"כ. מ"מ בערב אם א"ל בעת שנעשה לו ערב ערבני ושלם חייב לדברי הכל. כמו שכתוב לקמן סימן ק"ל סעיף ב'. וראיה ממה שכתוב בב"ב דף קעד גבי: ההוא ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי א"ר פפא פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מייעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צריי אחפסיה מאי בינייהו איכא בינייהו כשחייב מודה אי גמי דשמתוהו ומית בשמתיה וכו' מיתיבי ערב שהיה שט"ח יוצא מתחת ידו אינו גובה ואם כתוב בו התקבלתי ממך גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע משכחת לה כשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא שאני התם דלהכי טרח וכתב ליה התקבלתי. [משמע שהגר"א מבאר את הגמ' כתוס' וז"ל התוס': והיה נראה לפרש דאם כתב בו התקבלתי גובה היינו אם כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכן כתב הלוה גם לערב בתוך השטר ליפות כחו לדחוקו

באר הגולה

ו טור נשם הרמב"ם:
וכ"כ נה"ת נשער
ו"ד נפירוש דברי
הרמב"ם שם דין ט'
נפכ"ה מהלכות מלוה
וכן ציר דבריו נסוף
הלכות שותפים וכ"פ
הג"י והסכים עמו
החכם רבי אהרן
וטרלמי.
נפכ"ה מהל' מלוה דין י'
כתב ה"ה שם לדון זה ראיה ממ"ש פרק בית כור (דף ק"ז ע"א) ג' חזין שחלקו ונא צ"ה ינטל חלקו וכו' וכן
כתב הטור נשם הרא"ש.

שהיה נשוי ומהרי"ק שורש ק"ך): ב ו (יד) שותפין שלוח אחד מהם מאחר לצורך
השותפות השני משועבד ואע"פ שלא היה עמו בקנין בשעת הלואה (טו) ודוקא
שהוא מודה שמה שלוח שותפו היה לצורך השותפות או שיתברר הדבר בעדים
או דינם כשנים שלוח כאחד: הגה (טז) וי"ל דאם לא נתברר הדבר צעדים רק ו שהשותף
נודה ח"ל לשלם חל"כ היה נמון נשותפות שאלו המלוה נוצה מחלק [השני] (נ"י נשם הר"י
צי רצ לדעת הרא"ש נתשנה כלל כ"ח קי' י"ג שהציאו הטור) וכן נראה לי להורות:
ג (יו) ש שנים שעברו לאחד כשיבא המלוה ליפרע מן הערב יפרע מאיזה מהם

וטרלמי. ו נצייר שם שכן זמן שלא שיעבד ניפו ונמנו לא תל השעבוד עליו. ח כנ"ל וכן הוא צריך ונצי'. ט ל' הרמב"ם
נפכ"ה מהל' מלוה דין י' וכתב ה"ה שם לדון זה ראיה ממ"ש פרק בית כור (דף ק"ז ע"א) ג' חזין שחלקו ונא צ"ה ינטל חלקו וכו' וכן
כתב הטור נשם הרא"ש.

ביאור הגר"א

(טז) וי"א כו'. כיון דיכול להכחישו לא הכניס עמו נשיעבוד
וכו"ש הר"י צי רצ ודבריו ל"ע ועש"ך: (יז) שנים
שעברו. וכו"ש נצ"צ ק"ו צ' וצ"ק ט' ח' האחים שחלקו ונא
צ"ה כו' ואם איתא הא"ך יכול ליטול חלקו של ח' וזהם הא
ניכסוהי דצ"כ ערנין ליה כמ"ש נצ"צ קע"ד ח':

וע' נמרדכי שם: (ליקוט) ולכן שנים כו'. ר"ל דאין יכול
לומר שהתני חוב שילם נעד חוב אחר. ט"ז וש"ך (ע"כ):
(יד) שותפין שלוח כו'. כנ"ל דשליחותיה קעביד מהא
ונשדה שאינה עשויה ליטע כו': (טו) ודוקא. שאינו
נאמן לחייב להציר. כמ"ש נצ"צ שם נוגעין בעדותן הן:

חכמת אליהו

הענין שלצורך השותפות היה אפי' הרא"ש מודה וכו', ואף
שלא נזכר בדברי ר"י בי רב שמודה הרא"ש אלא כשידוע
היה הדבר מן הענין בתחלה שהיה לצורך השותפות, ס"ל
למור"ם דה"ה כשיתברר הדבר ע"פ עדים, דזיל בתר טעמא
דכמו שידוע בתחילה מודה הרא"ש משום דאף אם רוצה
לכפור ולומר דלא בא לשותפות לא היה נאמן כיון
שידוע הוא שהיה בא לשותפות ונעשה זה כשלוחו ה"ב
כשנתברר עתה ע"י עדים שבא לשותפות ושההלואה היה
לצורך השותפות גם אם היה רוצה לכפור לא היה יכול
וגם מאחר שעדים מעידים על זה הרי הדבר ידוע להן
משעה ראשונה ואיגלאי ג"כ למפרע והוה ליה כידוע
לכל בשעת הלואה עכ"ל. ודבריו צ"ע. ועיין ש"ך ס"ק ט'
וה"ל: דדברי הר"י בי רב אינם מסתברים לחלק בין מודה
לידוע בעדים דהא לפי טעם הרא"ש שכתב שאין שותף
נשתעבד במאמר שותפו משמע דאין חילוק, וגם דברי
הרא"ש משמע שהיה ידוע בעדים, וגם בב"י משמע להדיא
דלא ס"ל לחלק בכך וכו', וגם בב"ח מסיק דהאמת נראה
דאין לחלק בכך וכו'. הלכך לענין דינא כל דברי הע"ש
נכונים בזה דאין חילוק בין נתברר בעדים או שמודה.
וכיון דהרא"ש דהוא בתרא חולק על הרמב"ן קי"ל כוותיה,
ובפרט שהשותף הוא מוחזק דמספיקא לא מפקינן ממונא.
והלכך בין שמודה בין שנתברר ע"י עדים שלוח לצורך
השותפות פטור השותף השני, וכמ"ש הע"ש — אא"כ נתברר
או מודה שבהסכמתו ובציווי הלך זה ולוה לצורך
השותפות וכו'.

(יז) שנים שעברו. ממה שכתוב בב"ב קז א. וב"ק ט א.:
האחים שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן. ואם
איתא היאך יכול ליטול חלקו של אחד מהם הא ניכסוהי
דבר נש ערבין ליה כמו שכתוב בב"ב קעד א.: ההוא
דינא דאחתיא למלוה לנכסי דלוה מקמי דלתבעיה ללוה
סלקיה רב חנין בריה דרב ייבא וכו' קסבר נכסיה דבר
איניש אינון מערבין יתיה.

חכמת

(ליקוט) ולכן שנים כו'. ר"ל דאין יכול לומר שהחצי חוב
שילם בעד חוב אחר. ועיין בט"ו וה"ל: ודאי פרעו בעד
חבירו פי' ולא יוכל מלוה לומר חצי הפרעון יהיה על
חוב אחר. וה"ל הש"ך ס"ק ז': אבל באמת כוונת הר"ב
הוא דכשפרע אחד מהן הכל ודאי פרע בעד חבירו ואין
המלוה יכול לומר החצי פרע בשבילו והחצי האחר פרע
לי מחמת חוב אחר שהיה חייב לי אלא מסתמא כל מה
שפרע פרע על זה החוב גם בעד חבירו. וכן הוא במהרי"ק
שם להדיא.

(יד) שותפין שלוח כו'. כנ"ל בהגר"א ס"ק י"ג דשליחותיה
קעביד מהא: ובשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה
ליטע, שאם נטע שדה שאינה עשויה ליטע והוציא הוצאות
אין יכול שותפו לעכב עליו לומר לא רציתי ליטע דהא
אינה עשויה ליטע אלא כשם שנוטל בשבח כך נוטל
בהוצאה דחשיב כמאן דיורד ברשות ליטע אע"פ שאינה
עשויה ליטע, אלמא כל מה דעביד שותף במילי דשותפות
כיוור ברשות דמי בין לזכות בין לחובה. מש"כ שותפין
שלוח אחד מהן מאחר לצורך השותפות השני משועבד
משום דשליחותיה קעביד.

(טו) ודוקא. שאינו נאמן לחייב לחבירו כמו שכתוב בב"ב
מג א.: השותפין כו' ומעידין זה לזה, אמאי נוגעין בעדותן
הן. משום כך דוקא שהוא מודה שמה שלוח שותפו היה
לצורך השותפות, או שיתברר הדבר בעדים או דינם
כשנים שלוח כאחד, אבל אם אינו מודה או שאין עדים
אין שותפו נאמן לחייבו משום דהוי נוגע בעדות.

(טז) וי"א כו'. כיון דיכול להכחישו לא הכניס עצמו
בשיעבוד, וכמו שכתב הר"י בי רב וה"ל: אף אם נראה
שהרא"ש חולק על הרמב"ן יראה דהיינו דוקא כשהלוה
סתם דאז לא נשתעבד חבירו על פיו דאפשר שלא לקחו
אלא לצרכו אף אם יודה זה שלצורכו ג"כ הלוה מ"מ
כיון שבזמן הלואה היה יכול להכחיש — הדין גותן שלא
ישתעבד לא הוא ולא נכסיו אבל דבר שהוא ידוע כן

חושן משפט עז הלכות טוען ונטען

לט

באר הגולה

י וסנרי דוקא כשאין מולד לנשות מהשני והם בעה"ע ואני העזרי ונה"ת נשער מ"ד שכן השיב לו הרמב"ם שראוי דברי הרמב"ם כך וכ"כ והר"י קולן נשם ספר ל טור ונעשה"ת נשער

שירצה ואם לא היה לאחד מהם כדי החוב חוזר ותובע לשני משאר החוב (יח) ובסימן קל"ב כתוב י שיש חולקים בזה כ (ט) ואחד שעורב לשנים כשיפרע למלוה יודיעו על חוב איזה משניהם פורע כדי שיחזור עליו (טור שם ס"ק): ד (כ) ל ראובן שהוצרך ללות מנה משמעון ולא רצה ללותו עד שיכנסו יהודה ולוי ערבים והעני ראובן וגבה שמעון כל חובו מלוי וחזר לוי לתבוע מחצית המנה מיהודה וטען יהודה לא נכנסתי ערב לך אלא לראובן ואני חייב לך אלא השליש אין בדבריו הנורדכי נת' הר"מ וה"ה שם נשם הרש"א וכ"כ נ"י נצחק המפקיד נשם הרש"א ונפרק השולל נשם הראש"ד והר"י קולן נשם ספר הגדה וכ"פ הנ"י ותנוריו ולזה הסכים הנ"ת. כ שם וכתב ה"ה זה דבר פשוט ולא מנאסתי מנזלה. ו"ד כ' ספרות נדון זה ולא הכריע ורנינו הכריע לחייב.

ביאור הגר"א

אוצר החכמה

ונצ"ק דמירי שעשאו אפותיקי ע"ש וכ"כ לקון סי' קז ס"ז וערא"ש דצ"ק שם: (יט) ואחד שעורב כו'. כמ"ש נכתובות ל"א ז' הכי קמאי כו' ולא חונן כו' ועסי' פ"ג ס"ז: (כ) ראובן שהוצרך כו'. ממש האחים שחלקו כו' רב חמר כו' וכנ"ל מ' דונדן הנכסים להחזיר

(יח) ובסי' קל"ב כו'. כמ"ש בתוספתא הג"ל המלוה את חבירו ע"י שני ערבים כו' וס' ראשונה ל"ל דמוקמי לתוספתא נערצות קבלנים דהוי כמו שנים שלו שהן נעלמן נשתענדו ועצמ"ם שם חלל פשט דברי התוספתא ושנוע ערבים ונוש וההיא דצ"ז הג"ל כנר תי' תוס' שם

חכמת אליהו

כההיא דשנים אוחזין דאמר ליה אם לא אפרע לך לא יהא לך פרעון אלא מזה אלא שיעבד לו קרקעותיו וסיים לו קרקע זו במצריה להיות לו תחלה בפרעון אם ירצה המלוה דאי לאו הכי לא היה יכול ליטול חלק אחד מהם אלא מכל אחד ואחד יטול חלקו כדתניא פרק יש נוחלין: יצא עליהן שט"ח בכור נותן פי שנים.

(יט) ואחד שעורב כו'. כמו שכתוב בכתובות צא ב. בעובדא: דההוא גברא דהו מסקו ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דארעא דהוה שויה חמשין זוזי אתא בע"ח וקטריף ליה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא סלוקי סלקוה, א"כ ראייה מעובדא דקטינא דארעא דמשום דאין היתומין חייבין לפרוע חוב אביהן מש"כ אמרינן ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא סלוקי סלקוה, הא בכהאי גונא דאחד שעורב לשנים מכיון שהוא מחויב לפרוע א"כ אפי' אמר בפירוש שהוא פורע בשביל הלואה זו והמלוה אומר שהוא לוקחו עבור חוב של לזה אחר שומעין למלוה. וכן מבואר נמי בסימן פ"ג ס"ב וז"ל: אם הלואה מודה בשתי הלואות ושתייהן עבר זמנן ונתן לו מנה סתם ולא פירש והמלוה אומר שרוצה לחשוב אותם בפרעון החוב שאין לו כח על הלואה כל כך ובאחרת יש לו כח יותר כגון שיש לו ערב והלואה רוצה לחשוב אותם בפרעון המלוה שיש לו בה ערב כי אומר שלאותה נתכוון אין שומעין לו ואפי' אומר בפירוש לא אפרע לך אלא מחוב פלוני והמלוה אומר לא אקבלם אלא מחוב אחר הדין עם המלוה עכ"ל. ראייה מכאן דאפי' אומר בפירוש לא אפרע לך אלא מחוב פלוני וכו' הדין עם המלוה. [עין בבה"ת שער כ' סעיף ג' וקושיית הגידולי תרומה שם].

(כ) ראובן שהוצרך כו'. ממה שכתוב: האחין שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה

(יח) ובסי' קל"ב כו'. כמו שכתוב בתוספתא הג"ל סוף ב"ב: המלוה את חבירו ע"י שני ערבים לא יפרע מאחד מהם אלא נפרע מזה מחצה ומזה מחצה כשאין נכסים ללוה. וסברא ראשונה צריך לומר דמוקמי לתוספתא בערבות קבלנים דהוי כמו שנים שלוו שהן בעצמן נשתעבדו. ועיין במגיד משנה פכ"ה מה' מלוה הל' י' שמביא מחלוקת בין רמב"ן לרשב"א אם גובה את הכל מאחד או מזה מחצה ומזה מחצה וז"ל: שנים שעורבו לאחד וכו' יש לדין זה ראייה ממה שאמרו פרק בית כור: שלשה אחין שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם, ואע"ג דק"ל נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה, אלמא המלוה ע"י שני ערבים נפרע מאיזה מהן שירצה. [ובתוספתא ב"ב פרק אחרון תניא: המלוה את חבירו ע"י שני ערבים לא יפרע מאחד מהן ואם אמר ע"מ שאפרע מאחד מהם שארצה הרי זה נפרע ממי שירצה. ופירוש לא יפרע מאחד מהם תחלה אלא כשהוא בא לגבות מהן כשאין נכסים ללוה נפרע מזה מחצה ומזה מחצה אין לו גובה מן השני והוה כדין שנים שלוו מן האחד וזה דעת הרמב"ן]. אולם מסיק הגר"א: אבל פשט דברי התוספתא משמע ערבים ממש. [והיינו כסברא השניה כאן ובסי' קל"ב ס"ג]. וההיא דב"ב הג"ל כבר תירצו בב"ב דף קז דמירי שהיה חלקו של זה אפותיקי. וכן בב"ב דף ט מתרץ כהאי גונא דמירי שעשאו אפותיקי. וכן כתוב לקמן סימן ק"ז סעיף ז' וז"ל: ירשו האחים קרקעות מאביהם וחלקום ובא בע"ח לטרוף אם לא ירשו אלא שתי שדות ולקח כל אחד אחת אינם יכולים לומר לבע"ח קח מכל אחד חצי שדה אלא נוטל שדה אחד מאיזה מהם שירצה אבל אם ירשו ד' שדות וחובו כנגד ב' שדות אינו יכול לומר אקח מא' שתי שדות אלא יקח מכל אחד שדה אחת אא"כ עשה לו אפותיקי השתי שדות שנפלו לאחד דאז נוטלם אפי' לא עשאו אפותיקי מפורש אלא שעבד לו כל נכסיו וסיים לו אותם שדות במצריהם להיות תחלה לפרעון עכ"ל. וכן משמע ברא"ש דלאו דוקא אפותיקי מפורש, וז"ל הרא"ש: בב"ב דף ט שני אחין שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם, פי' התוס' שעשאו אפותיקי, ולא אפותיקי מפורש

באר הגולה

מה"ה אם הם שלשה ערבים והעני גם אחד מהם לא הולך דר במקום רחוק וגובה שמעון כל חובו מאחד מהם שהוצר וגובה מהשני המחצה אבל אם ישנו כאן אלא שצריך לטפל עמו ביותר להוציא חלקו אינו נופה מהשני לזדון סמ"ע.

כלום מוצריך לפרוע החצי: ה (טא) נראובן תבע משנים שלוו ממנו כאחד וכפר אחד והודה אחד אין עדותו מחייב את חבריו (שבועה) ואם היו הנתבעים ג' וחודו השנים עליו ועל עצמן אין האחד מתחייב ממון ועל פיהם אבל אם הוציא שטר על ג' שיש לו אצלם כך וכך ממון וטענו כולם ואמרו פרענו זה בפני זה אם כל אחד כתב סך ידוע בפני עצמם ואין ביניהם שותפות מעידים זה על זה (כב) ואין חוששין לגומלין (וע' לעיל סי' ל"ז סעיף ד' ה' ו'): ה (כג) שנים שלוו מאחד בשטר א' ומחל לאחד מהם לא מחל אלא חלקו וגובה מחבירו חצי החוב: הנה (כד) ויש חולקים ואומרים דכל החוב נחול ואין יכול לתנוע להצירו כלום (טור נ"ס ג' שם כן כתב צ"ח שם שכן השי"ר אברהם צר יצחק. ס נ"י לדעת הרמז"ס והעיטור ואני העזרי וז"פ שאין האחד מתחייב בחצי של חבריו אלא מדין ערב כ' וניהיו יש ללמוד מן תשובת הרא"ש שהציא הטור היכא שניהם יצטללים זה לזה שותפים והם שירצה גובה הכל שאם מחל לאחד מהם מחל הכל שניהם פטורים לכ"ע וכמ"ס הרמ"א.

ביאור הגר"א

שחלו מחלו לו: (כד) ויש חולקים. כמ"ס הרא"ש נסוף צ"ק והמרדכי שפי' הר' שמחה ולקמן ר"ס קע"ח דרישא מיירי שנקש א' מהם למחול דהוי כשלוחם ונסיפא מעצמם בלא שום פיוס מחלו לו וכאן שמחל כל החוב אף בלא פיוס אמרי' שמחל לכל ועצתו הרא"ש כלל ענ סי"ג ועסמ"ע וז"ל. ובכתובות נ"ג א' ח"ה ח"מא סיפא כו' וערש"י שם ד"ה תימא לה כו' ואין לך לחלק כו' ונ' כדנרי הרא"ש ואע"ג דלא קיימא נוסקא נשום דלא מחלה לגמרי

לו המחלה וכמ"ס רש"י ונכסים הן הערבים (כא) ראובן תבע כו'. כמ"ס צ"ח וי"ג ומעידין זל"ז אחי כו' הצ"ע כו': (כב) ואין חוששין לגומלין. כמ"ס צ"ח דכתובות כ"ג כ"ד וצומן שהן מעידין כו' ת"ר אני כהן כו' למימרא כו' והיינו לשיטת רש"י אבל לשיטת ר"ח נתוס' ד"ה נשכלי כו' ס"ל לרצון דחיישינן: (כג) שנים שלוו כו'. כמ"ס נתוספתא שותפין שמחלו להן מוכסין מחלו לחובע ואם אמרו נשכיל פ' מחלנו מה

חכמת אליהו

אמר רב אדא בר אבהו אמר רב מוחלפת השיטה, אביי אמר לעולם לא תיפוך בדמאי הקילו רוב ע"ה מעשרין הן, אמר רבא דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא דר"י אדר"י לא קשיא כדשנינו, דרבנן אדרבנן לא קשיא כדאמר רבי חמא בר עוקבא בשכלי אומנותו בידו הכא נמי בשכלי אומנותו בידו. מפרש"י וז"ל: בשכלי אומנותו בידו חמר המביא תבואה למכור היה נושא בידו כלי היכר של מכירה כגון מחק שמוחקין בה המדה והמביאה להצניע אינו נושא בידו כלי אומנות מכר והכא כגון שכלי אומנותו בידו של זה המזולז את שלו דאנן סהדי שלמוכרה הביאה הלכך אין זה אלא גומל וזה יעיד עליו בכרך שלפניהם עכ"ל. ראייה מהכא לפי פירש"י דלא חיישינן לגומלין, דדוקא היכא דאיכא הוכחה כגון היכא דכלי אומנותו בידו או חיישינן לגומלין אבל בלא"ה אין חוששין לגומלין. אבל לשיטת ר"ח ד"ה בשכלי אומנותו בידו וז"ל: פיר"ח זה שאומר עליו שהוא כהן יש בידו כלים שמשמשין בהן בטהרה כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאין מקבלין טומאה שכל הרואה כלים הללו בידו מתרחק ממנו מלטמאותו ודומה שהוא כהן ולכך האמינותו חכמים. משמע מתוך פ"י ר"ח דבכל מקום ס"ל לרבנן דחיישינן לגומלין אלא דוקא היכא שכלי אומנותו בידו שיש הוכחה לדבריו או הוא נאמן ואין חוששין לגומלין. (כד) ויש חולקים. כמו שכתב הרא"ש בסוף ב"ק והמרדכי שפירש הר' שמחה ולקמן ריש סימן קע"ח דרישא דתוספתא מיירי שבקש אחד מהם למחול לו מה שמחלו מחלו לאמצע דהוי כשלוחם ובסיפא דאם אמרו בשביל פלוני מחלנו פירוש מעצמם אמרו כך בלא שום פיוס שלא בקשם על ככה מחלו לו וכאן שמחל כל החוב אף בלא פיוס אמרינן שמחל לכל. ועיין בתשובות הרא"ש כלל ע"ג סי"ב וז"ל:

מחלוקת וכו', רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כדורשים הו, משמע דמדין הנכסים להחזיר לו המחצה, וכמו שכתב רש"י ד"ה כדורשים דמו, ועל שניהם לפרוע הלכך מחצית חלקו יחזיר לו עכ"ל. ונכסים הן הערבים. א"כ ראייה שראובן שהוצרך ללות מנה משמעון ולא רצה ללותו עד שיכנסו יהודא ולוי ערבים וכו' והעני ראובן וגבה שמעון כל חובו מלוי וחזר לוי לתבוע מחצית המנה מיהודא וטען יהודא לא נכנסתי ערב לך אלא לראובן ואיני חייב לך אלא השליש אין בדבריו כלום וצריך לפרוע החצי.

(כא) ראובן תבע כו'. כמו שכתוב בב"ב מג א. דאמר שמואל השותפין וכו', ומעידין זה על זה, אמאי נוגעין בעדותן הן, מדקאמר נוגעין בעדותן הן א"כ ראייה אם ראובן תבע משנים שלוו ממנו כאחד וכפר אחד והודה אחד אין עדותו מחייב את חבריו משום דשותפין נוגעין בעדותן הן. ומשינויא דגמ': ה"ב"ע דכתב ליה דין ודברים אין לי על שדה זו וכו' מש"כ מעידין זל"ז, ראייה דהיכא דהוציא שטר על ג' שיש לו אצלם כך וכך ממון וטענו כולם ואמרו פרענו זה בפני זה אם כל אחד כתב סך ידוע בפני עצמם ואין ביניהם שותפות מעידין זה על זה.

(כב) ואין חוששין לגומלין. כמו שכתוב בפ"ב דכתובות דף כג—כד: וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין וכו', ת"ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהיו ג' שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה, למימרא דרבי יהודא חייש לגומלין ורבנן לא חיישי לגומלין והא איפכא שמעינן להו דתנן החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן וכו' אינו נאמן רבי יהודא אומר נאמן

הרא"ש) ולענין הלכה אם היו אלו הנ' ערצים קנלנים שאז היה יכול לגבות כל החוב מאלה נהג ומחל לאחד מהן כל החוב ונחול וגם השני פטור חזל אם אינם ערצים קנלנים שאז נר'ך לתבוע כל אחד ומחל לאחד מהם אינו נחול אלא התני ונבנה ונחזירו חזי החוב (ד"ע): ז (כה) ע אחד שלוח משנים ומחל אחד מהם כל החוב אין חלק חבירו מחול:

ביאור הגר"א

כו"ט שם ונשום דאמרה לה מדין ודגרים כו' וערש"י שם. וס' ראשונה ס"ל דקו' הנמ' על מה שחולקת עמה בכל הקע"ה זהו' שכן פשטא דגו': (כה) א' שלה כו'. כמו שם דנעלת ונחתים לא יוחלה לע"ג דלשתיהן

חכמת אליהו

בפש אחד למחול לו שעתה אין כאן שליח מה שמחלו מחלו לו ואין דרך שאדם ימחול לחבירו בלא פיוס הלכך תלינן שבפיוס מחל והוי מחילה לשניהם, ועוד ההיא דתוספתא מיירי שלא מחלו לו כל החוב מדקתני ואם אמרו בשביל פלוני מחלו לו דמשמע דמנכין לו מחלקו מה שמחלו והשאר יפרעו אבל הכא שמוכח מלשון המחילה שמחל כל החוב אין לפרש שמחל לראובן שלא יגבה ממנו כל החוב אבל משמעון יגבה כל החוב דכיון דכתב המחילה בסתם לכל השותפים מחל, ועוד דא"ל דלראובן מחל שלא יגבה ממנו אבל משמעון יגבה מה היה צריך ראובן למחילה זו בלא מחילה ילך ויגבה משמעון כו' ע"כ. הרי דאע"ג דמתחלה קאמר הרא"ש הטעם משום דמסתמא ע"י פיוס מחל גם לחבירו מאידך תרי טעמי שמסיק הרא"ש החוב לא דמי להך דתוספתא וא"כ אפי' ידוע שמחל שלא ע"י פיוס מחל גם לחבירו מאידך תרי טעמא שמסיק הרא"ש עכ"ל. וכן משמע מכתובות צג א. אמתני': דמי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקין בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב וכו', גמ', של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב וכו', גמ', של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב תימה לה הא סלקת נפשך מינה, וערש"י שם ד"ה: תימה לה. בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשך ממנה ואין לך לחלק אלא במנה שני עכ"ל, משמע כדברי הרא"ש דאם מחל כל החוב אף בלא פיוס אמרינן שמחל לכל, דהא הכא בעלת מאתים מחלה רק לבעלת מנה ובכל זאת מקשה הגמ' שגם הבעלת שלש מאות תימה לבעלת מאתים הא סליק נפשך ממנה ואין לך לחלק אלא במנה שני, ואע"ג דלא קיימא במסקנא היינו משום דלא מחלה לגמרי כמו שכתוב שם: משום דאמרה לה מדין ודגרים הוא דסליקי נפשאי ומפרש"י: לא נתתי חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמר לי נטלה זו חלקך אני סילקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגבר ידה לגבות חצי המנה בשעבוד שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך בנותר שלא סילקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוים עכ"ל. וסברא ראשונה ס"ל דקדושת הגמ' על מה שחולקת עמה בכל הקע"ה זהובים [הגהות הרי"מ גורס בכל הק"נ זהובים ותגבה בעלת ש' פ"ג ושלש] שכן פשטא דגמרא וער"ן. שם.

(כה) אחד שלוח כו'. כמו שם בכתובות צג א. גמ' ד"ה: היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים

ומה שמחל לאחד מן השותפין הוא מחול לכל השותפים דתניא בתוספתא: השותפים שמחלו להם מחלו לאמצע ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו מה שמחלו מחלו לו. והקשה רבינו שמחה פשיטא שאם מחלו להם מחלו לאמצע, ופי' שותפים שבקש אחד מהם למחול לו מה שמחלו לאחד מהם מחלו לאמצע כאילו היה שלוחו ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו שמעצמם אמרו בלא שום פיוס שלא בקש אחד למחול לו שעתה אין כאן שליח מה שמחלו מחלו לו ואין דרך שאדם ימחול לחבירו בלא פיוס הלכך תלינן שבפיוס מחל והוי מחילה לשניהם, ועוד ההיא דתוספתא מיירי שלא מחלו לו כל החוב מדקתני ואם אמרו בשביל פלוני מחלו לו דמשמע דמנכין לו מחלקו מה שמחלו והשאר יפרעו אבל הכא שמוכח מלשון המחילה שמחל כל החוב אין לפרש שמחל לראובן שלא יגבה ממנו כל החוב אבל משמעון יגבה כל החוב דכיון דכתב המחילה בסתם לכל השותפים מחל, ועוד דא"ל דלראובן מחל שלא יגבה ממנו אבל משמעון יגבה מה היה צריך ראובן למחילה זו בלא מחילה ילך ויגבה משמעון כו' עכ"ל. ועיי' סמ"ע ס"ק י"ז וז"ל: ואף ששם נתבאר דהיינו דוקא כשמחל המוכסן לאחד ע"י פיוס שפייסו השותף למחול לו בזה אמרינן דנעשה שליח לכל השותפין להיות המחילה לאמצע אבל כשמחל המוכסן לאחד מעצמו בלא פיוס המחילה היא לאותו שמחל לו לבדו שאני התם דלא אמר במחילתו לשון המורה שמחל הכל אבל כאן דהמלוה אמר להאחד אני מחל לך כל תביעות שיש לי עליך מזה השטר וכיון שהיה עליו תביעות סך כל דמי השטר אמרי' מסתמא דמחל הכל והוא ליה כאילו פרע לו כולו ואינו יכול לגבות כלום מהשני אפילו כשהמחילה היתה בלא פיוס ומשום הכי סתם הטור ומורי"ם בכאן ולא זכרו האי חילוק שאם המחילה היתה ע"י פיוס או לא. וכן כתב הש"ך ס"ק י"ז ד"ה כל החוב מחול וז"ל: כתב ב"י שמשמע מדברי הרא"ש שטעמו משום דמסתמא ע"י פיוס מחל אבל אם נודע שמעצמו מחל בלא פיוס לא מחל אלא לאותו שמחל ולא לחבירו, ונראה עוד מדבריו שאם לא מחל כל החוב אלא מקצתו אע"פ שע"י פיוס מחל לא מהניא מחילה אלא לאותו שמחל ולא לחבירו, ולפע"ד משמע איפכא דו"ל הרא"ש: ומה שמחל לאחד מן השותפים הוא מחול לכל השותפים דתניא בתוספתא: השותפים שמחלו להם מחלו לאמצע ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו מה שמחלו מחלו לו. והקשה רבינו שמחה פשיטא שאם מחלו להם מחלו לאמצע ופי' שותפים שבקש אחד מהם למחול לו מה שמחלו לאחד מהם מחלו לאמצע כאילו היה שלוחו ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו שמעצמם אמרו בלא שום פיוס שלא

באר הגולה

הנה אפילו שניהם כתובים נשטר אחד (תשובת רש"י אלף פ"ז) (כו) נתפטר הלוא עם הא' מהם לא יוכל השני לוותר כנר הודית שאתה חייב לנו ותתפטר עמי ג"כ כי יוכל הנתבע לטעון לזה וויתרתי ונגדך איני נוותר (ת"ה סי' שני"א) (ע' לקמן סי' קע"ו סעיף ל"א) :
 ח (כו) שנים שהם ערבים בשביל אחד ופטר המלוה את א' מהם מהערבות פ"א שיכול לגבות כל החוב מהערב השני (ועיין לקמן סוף סי' קל"ז) :
 ט (כח) ז שנים שהלוו או הפקידו לאחד ובא אחד מהם ליטול חלקו אין שומעין לו עד שיבא חבירו ק אבל אם חבירו בעיר ושמע ולא בא צריך ליתן לזה התובע הכל (כט) ואם טען שאינו רוצה לתת לו אלא חלקו אבל חלק שותפו יתן ביד ב"ד הערב.
 ז שם סימן י' נלמד מהירושלמי פרק שנועת הפקדון וכתב בעמיתו פרט למכשח לאחד מן השותפים וכן העלו הרא"ש והר"ן שם. ק שם וכן העלה חזו"ה שם וב"ב נה"ט נשטר נ"ד וכן כתב הרמב"ם פרק ג' והלכות שותפין דין ג' וכתב הר"ן דהכי מוכח נמי שהיה נשוי (דף ז"ד ע"ד) דלמחר הני תרי אחי או שותפים דלית להו דינא וכו' וכן כתב נכ"מ שם.

ביאור הגר"א

נשתעבד ביחד שיעור כתובתם : (כו) נתפטר כו'. כמ"ש נפ' נתרא דכתובות יכול לו' לאחיק כו' תנא אפי' הראשון ע"ה והשני ת"ח כו' : (כו) שנים שהן כו'. כמ"ש שם ל"ה תנא וכן נע"ה ושני כו' ונכסוהי דנ"ח כו' : (כח) (ליקוט) שנים כו'. והרש"א כו' לעולם יכול לתבוע כולו ול"ד להא דכתובות דשם להתחייב

חכמת אליהו

מנה ושל שלש מאות ששה של זהב, של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה? אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה עכ"ל. אבל בעלת מאתים לא מחלה אע"ג דלשתיהן נשתעבד ביחד שיעור כתובתה. א"כ ראייה מהכא דאחד שלוש משנים ומחל אחד מהם כל החוב אין חלק חבירו מחול, כמו הכא דאע"ג דבעלת שלש מאות מחלה אבל בעלת מאתים לא מחלה.
 (כו) נתפטר כו'. כמו שכתוב בכתובות בפ' מציאת האשה סו א. : הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיק הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשר ליתן וכו', גמ' תנו רבנן אין צריך לומר ראשון תלמיד חכם ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני תלמיד חכם יכול לומר לאחיק הייתי רוצה ליתן לך אי אפשר ליתן. ולאחיק הוא מחויב ליתן כמו שכתוב בפ' בתרא דכתובות : הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבינן ראשה. א"כ הכא נמי כשנתפטר הלוא עם האחד מהם וכו' יוכל הנתבע לומר לזה ויתרתי ונגדך איני נוותר.
 (כז) שנים שהן כו'. כמו שכתוב בכתובות צה ב. : תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בע"ח ושני לקוחות. ופירש"י ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב בע"ח ללוקח שני דין דברים אין לי עמך בע"ח נוטל מיד הראשון וכו'. וכן אשה בעלת חוב שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובה. וכתבה לשני דין דברים אין לי עמך וכו' ע"כ. ונכסוהי דבר נש אינון ערביין ליה. א"כ מכאן ראייה דשנים שהם ערבים בשביל אחד ופטר המלוה את אחד מהם מהערבות שיכול לגבות כל החוב מהערב השני.

מנה ושל שלש מאות ששה של זהב, של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה? אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה עכ"ל. אבל בעלת מאתים לא מחלה אע"ג דלשתיהן נשתעבד ביחד שיעור כתובתה. א"כ ראייה מהכא דאחד שלוש משנים ומחל אחד מהם כל החוב אין חלק חבירו מחול, כמו הכא דאע"ג דבעלת שלש מאות מחלה אבל בעלת מאתים לא מחלה.

(כו) נתפטר כו'. כמו שכתוב בכתובות בפ' מציאת האשה סו א. : הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיק הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשר ליתן וכו', גמ' תנו רבנן אין צריך לומר ראשון תלמיד חכם ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני תלמיד חכם יכול לומר לאחיק הייתי רוצה ליתן לך אי אפשר ליתן. ולאחיק הוא מחויב ליתן כמו שכתוב בפ' בתרא דכתובות : הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבינן ראשה. א"כ הכא נמי כשנתפטר הלוא עם האחד מהם וכו' יוכל הנתבע לומר לזה ויתרתי ונגדך איני נוותר.

(כז) שנים שהן כו'. כמו שכתוב בכתובות צה ב. : תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בע"ח ושני לקוחות. ופירש"י ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב בע"ח ללוקח שני דין דברים אין לי עמך בע"ח נוטל מיד הראשון וכו'. וכן אשה בעלת חוב שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובה. וכתבה לשני דין דברים אין לי עמך וכו' ע"כ. ונכסוהי דבר נש אינון ערביין ליה. א"כ מכאן ראייה דשנים שהם ערבים בשביל אחד ופטר המלוה את אחד מהם מהערבות שיכול לגבות כל החוב מהערב השני.
 (כח) (ליקוט) שנים כו'. והרשב"א כתב דלעולם יכול

(כט) ואם טען כו'. כיון דלית ליה הרשאה, ואע"ג דשליחותיה קעבד, וכמו שליח שעשאו בעדים. כמו שכתבו הר"ף והרא"ש בב"ק דף קד ח"ל : איתמר שליח שעשאו בעדים רב חסדא אמר הוי שליח ורבה אמר לא הוי שליח

הרשות בידו: הגה (ל) וכל זה צגנים שהפקידו ציחד אלל מי שהפקיד ציד אחד ונות והיו לו צ' צגים וצא אחד מהן ונתנין לו הלקו (תשובת הרשב"א סימן אלף ק"צ) (ועיין לקמן סי' באר הגולה

ביאור הגר"א

שמות כו' וכ"ש צה"ג: (ל) וכ"ז כו' אבל כו'.
כח"ש צ"ב ק"ו ז' אלף ועתה כו' וערשצ"ם ורל"ש שם
וער"ם קע"ה וחי"מ חינו מוכרח דיש לחלק כה"ג כיון
שהוא צפקדון ועש"ך וצ"מ ל"ט ז' הלכך פלג יחצ"ן

צביק ק"ד ה"ו מדעתיה חזל צע"כ לא דח"ל לאו צע"ד
דידי את וכמ"ש שם ע"ז כל אורכתא דלא כו' וכמ"ש
בר"ס קכ"ג ס"א ואע"ג שזמרו שם ואי כתיב זה כו' כח
אין לו בחלק צדירו כלום וע"ל ס' קכ"ג ס"ה ויש מי

חכמת אליהו

ידידי דפליגין ביניהם ויהבינו ליה מנחיה ולא נטרינו עד דאתי היאך וה"נ אמר רבה ב"ר הונא בי רב ספרא דפלג בלא דעתיה דאיסור בפרק אלו מציאות. ומנהגו תרי כותאי דפרק איזוהו נשך. ועיין בסימן קע"ה סעיף א' : לא היו כאן כל האחים ואותו שלפנינו מבקש לחלוק חלק בפני שלשה אפילו הם הדיוטות ובלבד שיהו נאמנים ובקריאים בשומא. מסיק הגר"א ומכל מקום אינו מוכרח יש לחלק כה"ג כיון שהוא בפקדון ובפקדון הלא אמרינו שנים שהלוו או הפקידו לאחד ובא אחד מהם ליטול חלקו אין שומעין לו עד שיבא חברו. אבל עיין בש"ך ס"ק כ"ה שאינו סובר כן שהוא מחלק בין שנים שהפקידו לאחד לבין מי שהפקיד ביד אחד ומת והיו לו ב' בנים וז"ל : ומ"מ החילוק לדעת הר"ב נראה דהוא בשותפין כיון שהלוו לכתחלה שניהם ביחד א"כ מתחלה מיד נתחייב לשניהם לאחד הכל כמו לחבירו אבל מאחים מעולם לא נתחייב להם רק עכשיו נתחייב לכל אחד ואחד החצי וכו'. ויותר נראה לחלק דבשותפים לא נודע של מי הממון ואפשר שהוא כולו של אותו שאינו כאן. וכן מדוקדק בל' הרא"ש והר"ן שכתבו מפני שלא היה חייב ואינו רשאי ליתן לא' מהן חצי מן הממון עד שיבא חברו עמו ויתן לשניהם עכ"ל ולא כתבו ואין רשאי ליתן לא' מהן חלקו כו' משמע שאין חלקו ידוע ולזה דקדק הטור וכתב שנים שהלוו או הפקידו כו' ולא כתב שותפים שהלוו כו' וכדאיתא בירושלמי, אלא בא לומר דהך שותפים פירוש שהלוו ביחד אבל אינו ידוע שהם שותפים בשוה אבל באחים כשמת אביהם הרי נודע שהוא של שניהם בשוה לכך נותנים לו חלקו. וכן יש ראייה מפורשת שאפי' בפקדון נמי נותנין לו חלקו מב"מ לט ב. : בעובדא דההיא סבתא דהיא לה תלת בנתא אישתבאי איהי וחדא ברתא אידך תרתי בנתא שכיבא חדא מינייהו ושבעה ינוקא אמר אביי היכי גיעביד לוקמינהו לנכסי בידא דאחתא דלמא שכיבא סבתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן נוקמינהו לנכסיה בידא דינוקא דלמא לא שכיבא סבתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן נוקמינהו לנכסיה בידא דינוקא דלמא לא שכיבא סבתא ואין מורידין קטן לנכסי שביי אמר אביי הלכך פלגא יהבינא לה לאחתא ואידך פלגא מוקמינן ליה אפטרופא לינוקא רבא אמר מגו דמוקמינן אפטרופא לפלגא מוקמינן ליה אפטרופא לאידך פלגא לסוף שמעו דשכיבא סבתא אמר אביי תילתא יהבינן לה לאחתא ותילתא יהבינן ליה לינוקא ואידך תילתא יהבינן דנקא לאחתא ואידך דנקא מוקמינן ליה אפטרופא לינוקא רבא אמר מגו דמוקים אפטרופא לדנקא מוקמינן נמי אפטרופא לאידך דנקא עכ"ל. א"כ

ר"י ור"א דאמרי תרומתהו שלית שעשאו בעדים הוי שליח
וכו'. והלכתא כרב חסדא דקיימי רבי יוחנן ורבי אלעזר
כוותיה והוה ליה רבה יחיד אצל רבים ולית הלכתא
כוותיה. אלא מיהו הג"מ היכא דבעי מאן דאיתיה לממונא
בידיה למיתביה גיהליה דכיון דשליח הנעשה בעדים הוי
שליח אי יהבינהו גיהליה ונאנסו לא מחייב באחריותיהו
אבל אי לא בעי ההוא דאיתיה לממונא בידיה למיתבינהו
גיהליה אהאי שליחות לא כייפינן ליה בדינא למיתבינהו
גיהליה דהא אמרי נהרדעי כל אורכתא דלא כתיב בה זיל
דון וזכי ואפיק לנפשך לאו אורכתא היא דא"ל לאו בע"ד
דידי את עכ"ל. וכמו שכתוב בר"ס קכ"ב סעיף א' וז"ל :
אע"פ שלוח ששלח למלוה חובו בצוויו ע"י שלוחו ונאבד
פטור כמו שנתבאר בסימן שקודם זה אם ירצה הלוח לא
ישלחנו לו ע"י שלוחו אפי' אם יש עדים שעשאו שליח
להביאו לו עד שיבא בהרשאה והטעם מפני שיש לחוש
שמא ימות המלוה קודם שיתן לשליח ואם נאנסו בדרך
יהיה חייב לשלם ליורשים כיון שלא נתנם לו עד שמת
המלוה לפיכך עצה טובה ללוח או לנפקד שלא יתנו
לשליח אלא א"כ בא בהרשאה שהקנה לו בקנין אגב
קרקע מה שיש לו אצל פלוני עכ"ל. ואע"ג שאמרו שם
סעיף ה' : אם כתב דון וזכי ואפיק לנפשך מחצה או שליש
או רביע והמותר שלי מתוך שהוא דן עמו על חלקו צריך
הנבצע לדון עמו על הכל ? מבאר הגר"א כאן אין לו בחלק
חבירו כלום. ועיין לקמן סימן קכ"ב ס"ה : ויש מי שאומר
דדוקא בכה"ג אבל אם כתב לו דון וזכי ואפיק לנפשך מאה
דינרים והשאר שלי איננו מזיקו לדון עמו אלא על
המאה דינרים עכ"ל. א"כ כ"ש בכה"ג שאין לו שום חלק.
(ל) וכל זה כו' אבל כו'. כמו שכתוב בבבא בתרא קו
ב. : איתמר שני אחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים
רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין אמר ליה
רבא לרב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר
דינא אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי ואזיל בי תרי
מינייהו ופולג הכי נמי דבטלה מחלוקת. מפרש רשב"ם
וז"ל : מהכא שמעינן דפשיטא להו דתלתא אחים או תלתא
שותפין א"נ תרי אחי או תרי שותפי כדמוכח באלו מציאות
באיסור ורב ספרא דעבוד עיסקא בהדי הדדי והלך רב
ספרא ופלג בלא דעתא דאיסור באפי תרי כו' ופלג חד בלא
דעתא דחבריה וכגון דפלג בלא דעתא דחבריה באפי
תלתא ואית ליה סהדי דפלג כדאמרינן באלו מציאות
תתקיים החלוקה ואין חבירו יכול לערער עליה. וכן כתוב
ברא"ש על אותה סוגיא וז"ל : שמעינן מהא דתרי אחי
או תרי שותפי דאזיל חד מינייהו ואיצטריך אידך למנתיה

באר הגולה

ר' ת' רש"ז ח' סיון
חלף פ"ו יוס"ה.

ר"ט ונאלו הדינים): י (לא) ר' לזה משנים ונכתב השטר בשם א' מהם אם
תבעו אותו שלא נכתב השטר על שמו יכול לדחותו ולומר לא נתחייבתי לך כלום:
הנה וצריך הרשאה מן השני חלל זה שכתב בשטר יכול לנצות כולו (תשובת רש"ז)
ס' חלף קל"ז) (לב) וה"ה אם שניהם כתובים בשטר כל אחד יכול לנצות כולו (תשובת רש"ז)

ביאור הגר"א

1234567

ריש גלותא לא יוכל לתנוע משא"כ כאן כנ"ל שהאמינו
והרשהו לתנוע הכל וכמ"ש הרש"ז ס' חלף קל"ז ע"ש:
(לב) וה"ה אם כו'. הניח שם ראיה ומו"ש נכתובות ל"ד
הני תרי אחי כו' ונעל נכסי אשתו נדאיכא פירי נארעא
כמ"ש נפ' השולח ומו"ש נשנועות ל"ז ח' דל"ל ויניך יזפת
כו' ואם איתא דאין יכול לתנוע גלל חזירו ה"ה כפירת
מומן גמורה ונראה שהולך לשיטתו כמ"ש הר"ן שס"ל
כפ' הראש"ד צירושלמי הנ"ל פרט למכש נאחד מן
השותפין שהרי חזירו יכול לתנוע אותו בכל החוב דל

כו' תילתא יהנין כו' ונצא ל"פ חלל מינו כו': (ליקוט)
וכ"ז כו'. כמ"ש נפ"ג דנ"מ דשכיבא סנתא והיה צד
אפטרופוס ואף דנסוף פ' בית כור כ' הרי"ף ורמ"ש
ורש"מ דנ' אחי לו שותפי כו' והניחו ראיה ופ"ג דנ"מ
ונו"פ חזירו נשך נהני כותפי יש לחלק שם לא היה מופקד
צד שום אדם כלל (ע"כ): (לא) לזה משנים
כו'. דאף אם לזה מאחד ונכתב ע"ש אחר אין יכול לנצות
כמ"ש נצ"ק ק"צ הלוקח שדה נשם חזירו כו' ע"ש וכ"ש
נכה"ג שר"ה שיתחייב לו לצד ח"ש חלל זה כו' אע"ג דשם

חכמת אליהו

1234567

גלותא אבל לבני מערבא דאמרי וכי מי הודיעו וכו' וסבירא
להו דבלא ידיעת המוכר לא קנה בעל המעות והכא סבר
המוכר להקנות לריש גלותא והוא אינו קונה היאך יקנה
הלוקח ע"כ. משמע דאם השטר כתוב על שם אחר אין הלוקח
יכול לגבות. וכ"ש בכה"ג שרצה שיתחייב לו לבד, וו"ש
אבל זה שכתב בשטר יכול לגבות כולו בלא הרשאה, אע"ג
דשם ריש גלותא לא יוכל לתבוע וכמ"ש הרא"ש וו"ל: והכא
סבר המוכר להקנות לריש גלותא והוא אינו קונה, משא"כ
כאן. מבאר הגר"א: כאן נראה לפרש שהאמינו והרשהו לתבוע
הכל, וכמו שכתב הרשב"א ס' חלף קל"ז וו"ל: אם בא אותו
שנכתב על שמו ותבוע את הכל זה דבר ברור הוא שאין ראובן
הלוה יכול לדחותו שהרי נתחייב לו וחבירו השני גם כן
האמינו והרשהו לתבוע את הכל אחר שנתפייס להיות החוב
שלו יוצא על שמו ושיתחייב לו ראובן הלוה בכל.

(לב) וה"ה אם כו'. הרשב"א הביא שם ראיה ממה שכתוב
בכתובות דף צד א: אמר רב הונא הני תרי אחי ותרתי שותפי
דאית להו דינא בהדי חד ואול חד מינייהו בהדי דינא לא מצי
אידך למימר לאו בע"ד ידידי את אלא שליחותיה עבד. וכן
ראיה מסוף פרק השולח: אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו
צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחית אפירי אבל נחית
אפירי מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא. וכן
ראיה משבועות לו א: „וכחש בה" פרט למודה לאחד מן
השותפין, ואוקימנא דאודי ליה בכולי ממונא ואמר ליה
כוליה מינך שקלי מחברך לא שקלי דהוה ליה כפירת דברים
בעלמא, ואם איתא דאין יכול לתבוע בלא חבירו הרי הוא
כפירת ממון גמורה. ונראה שהולך לשיטתו כמו שכתב הר"ן
שס"ל כפירוש הראב"ד צירושלמי הנ"ל וו"ל: פרט למכש
באחד מן השותפין שהרי חבירו יכול לתבוע אותו בכל החוב
הדא אמרה כלומר מדקאמר פרט למכש באחד מהם דהוה
ליה כפירת דברים שהרי חבירו יכול לתבוע כל החוב הנ"ל
שנים שלוו ונמצא אחד מהם פורע את הכל. ועל זה סובב
כל ראיותיו, ואנן לא קיי"ל כן כמו שכתוב לעיל בסעיף ט'
וו"ל: שנים שהלוו או הפקידו לאחד ובא אחד מהם ליטול
חלקו אין שומעין לו עד שיבא חבירו עכ"ל. מ"מ בשטר אחד
דינו אמת וכמו שכתוב בב"מ לו א: ורמי פקדון אפקדון
ורמי גזל אגזל פקדון אפקדון דקתני רישא או אביו של אחד

ראיה דמי שהפקיד ביד אחד ומת והיה לו ב' בנים ובא
אחד מהן נותנין לו חלקו, דהא הכא היה ביד אפטרופוס
ובכל זאת אמרינן דיהבינן לאחות תילתא דהיינו חלקה
ואע"פ שיש לה אחות במדה"י ואפי' רבא דפליג ואמר
דלא יהבינן דנקא מאידך תילתא לאחתא אלא מוקמינן
אפטרופוס היינו מצד דינא דמגו דמוקים אפטרופא לדנקא
מוקמינן נמי אפטרופא לאידך דנקא, אבל בלא"ה הוה
יהבינן דנקא דאידך תילתא לאחות אע"פ שיש לה אחות
במדה"י.

(ליקוט) ופ"ז כו'. כמו שכתוב בפ"ג דב"מ: דשכיבא סבתא
והיה ביד אפטרופוס ובכ"ז אמרינן דיהבינן תילתא לאחתא
אע"פ שיש לה אחות במדה"י. ואף דבסוף פ' בית כור
כתבו הרי"ף והרא"ש ורשב"ם: דב' אחי או שותפי דאזיל
חד מינייהו ואיצטריך אידך למנתיה ידידי דפליגין ביניהם
ויהבינן ליה מנתיה ולא נטרינן עד דאתי היאך. וה"ג
אמר רבה בר רב הונא בי רב ספרא דפלג בלא דעתיה
דאיסור באפי בי תרי וכו'. וכן מפרק איזהו נשך סט א:
מהנהו תרי כותאי דעבוד עסקא בהדי הדדי אזיל חד
מינייהו פליג זוזי בלא דעתיה דחבריה אתו לקמיה דרב
פפא א"ל מאי נפקא מינה הכי אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי
דמו. א"כ לכאורה מהתם נמי ראי' א' אבל יש לחלק שם לא היה
מופקד ביד שום אדם כלל, אבל מפ"ג דב"מ יש ראי' מכיון
שהיה מופקד ביד אפטרופוס.

(לא) לזה משנים כו'. דאף אם לזה מאחד ונכתב על שם
אחר אין יכול לגבות. כמו שכתוב בב"ק דף קב: הלוקח שדה
בשם חבירו אין כופין אותו למכור ואם אמר לו על מנת
כופין אותו למכור מאי קאמר אמר רב ששת הכי קאמר
הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא אין כופין אותו ריש
גלותא למכור ואם אמר ע"מ כופין את ריש גלותא למכור
וכו'. אמר מר הלוקח שדה בשם ריש גלותא אין כופין אותו
ריש גלותא למכור מכלל דמקנא קניא ליה לימא פליגא דבני
מערבא דאמרי וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל
הבית. [ומפרש הרא"ש בתוספתיו לימא פליגא אדבני מערבא
בשלמא אי אמרת שדעת המוכר להקנות המקח לבעל המעות
לכל מי שיהיה הכא נמי בשמפרש שלוקח לצורך ריש גלותא
אפ"ה דעת המוכר להקנות לבעל המעות אפילו אינו ריש

באר הגולה

ש טור סעיף י"ז
כ"ב בה"ט נשער מ"ד
שכן השיעורי' ה"ק.

ת וכתב הסמ"ע נ"ס
נעל הלבושים שנחלה
לו דהיינו דוקא במקום

שנשאלין ונותנין הנשים צמחון צפני עמון אלל במקום שאלן נשאלין ונותנין צפני עמון נהי דהמלוה מצי נצי ונמנה אלל אין הבעל ויורשיו
נפרעים ונמנה והי' נאמנת לומר שכל הצמחון לקח הבעל מתחת ידו.

ביאור הגר"א

דכיון שנעשו שותפים כו' והוא מדגרי נעשה"ת והוא כ'
שם נפ' לדגרי הראשון ע"ש אלל שכ' שאף להרמב"ן מ"ו
כיון דהשותפין מחמינים זל"ז השטר שמונה ציד ח' מהן
לא ה"ל למידק (ע"כ): (לג) איש ואשתו כו'
וה"ה בטענות כו'. דכל שאינה נושאת ונותנת בתוך הנזית
כאחר דמי וכמ"ש נ"ב נ"א ב' ת"ר אין כו' קבל מן
האשה כו' ועתוס' שם ד"ה קבל כו' וע"ל ס' ס"א ס"י
וסי' ס"א בהג"ה לא היתה נושאת כו': (לד) ראובן
שכתב כו' דל' יחד כו'. ואע"ג דיד נעשה"ש על התחתונה
כל' שמשמעות נוסה יותר כך ח"ל יד נעשה"ש על התחתונה

חכמת אליהו

שליחותיה עבד, ולפ"ו בשנים שהפקידו כל אחד יכול לתבוע
כולו כדעת הראב"ד. וכן כתב הר"ן בפרק שבעות הפקדון
שדעת רשב"א כהראב"ד. ובסעיף ט פסקו כהרמב"ן דשנים
שהלוו או הפקידו לאחר ובא אחד מהם ליטול חלקו אין
שומעין לו עד שיבא חבירו, הג"ה וכל זה בשנים שהפקידו
ביחד. וכן קשה מה שכתוב בסימן ע"ו ס"א בהג"ה: אבל
אם היה מלוה בשטר וכו' דכיון שנעשו שותפין בהלוואה אחת
ויכול אותו שהשטר יוצא מתחת ידו לגבות בו בלא הרשאה,
והוא מדברי בעל התרומות והוא כתב שם בפירוש לדברי
הראב"ד ע"ש. ולעיל בסעיף ט' הוא פוסק כהרמב"ן. אולם
אפשר ליישב שהבעל התרומות כתב שאף להרמב"ן מ"מ
כיון דהשותפין מאמינים זה לזה השטר שמונה ביד אחד
מהן לא הוה ליה למידק.

(לג) איש ואשתו כו'. והרי הם בטענות כו'. דכל שאינה
נושאת ונותנת בתוך הבית כאשר דמי, וכמו שכתוב בב"ב
נ"א ב'. ת"ר אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן
העבדים ולא מן התינוקות קבל מן האשה יחזיר לאשה,
ועיין תוס' שם ד"ה קבל מן האשה יחזיר לאשה: נראה
דאם אמרה האשה תן לפלוני שהם שלו דנותן לו דנאמנת
היא במיגו דאי בעיא שקלה איהי מיניה ויהבה ליה ואפ"י
אומר הבעל שהממון שלו אין לו כח להוציא מידה וכו'.
ועיין לעיל סימן ס' ס"ב ח"ל: אשה שטוענת על
הקרקעות שהגיה בעלה שחציים שלה וכו' ואם כתובים
בשמה לבד והיא טוענת שכולם שלה כולם שלה ע"כ. וכן
בסימן ס"ב סעיף א' בהג"ה: לא היתה נושאת ונותנת
בתוך הבית והיו שטרות כתובים על שמה הם שלה.

(לד) ראובן שכתב כו' דלשון יחד כו'. ואע"ג דיד בעל
השטר על התחתונה? בלשון שמשמעות נוסה יותר כך
אין אומרים יד בעל השטר על התחתונה. כמו שכתוב בפ"ק
דע"ו י א. הוה שטרא דהוה כתיב ביה שית שנין
יתירתא סבור רבנן קמיה דרבא למימר האי שטר מאחר
הוא גיעכביה עד דמטיא זמניה ולא טריף אמר רב נחמן

חמרה כו' וע"ז סוג' כל ראיותיו ואין לא קי"ל כן כמ"ל
נ"ס' ונ"ס' נשטר ח' דינו חנות וכמ"ש נ"ב' ל"ז ח' סיפא
נעשה כמי כו' וכמ"ל ס' ע"ו ס"א אלל חס היה מלוה
כו' דכיון כו' וזה הדין ינא מהרמב"ן לע"ג דפי' בירושלמי
כנ"ל ס"א: (ליקוט) וה"ה חס כו'. הרש"ה שם הציא
ראיה ונעל נכסי אשתו נ"ס' השולח ונ"ס' ע"ל ואי
כתוב למחצה כו' ומכתובות נ"ד ח' הכי תרי כו' ולפ"ו
נשנים שהפקידו כ"ל יכול לתבוע כולו כדעת הראב"ד
וכ"כ הר"ן נפ' שנועת הפקדון שדעת רש"ה כהראב"ד
ונ"ס' פ' כהרמב"ן וכן ק' ונ"ס' ע"ו ס"א בהג"ה

מכס הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה הוא גותן לזה מנה
ולזה מנה ורמינהו שנים שהפקידו וכו' אמר רבא רישא
נעשה כמי שהפקידו לו בשני כריכות דהוה ליה למידק סיפא
נעשה כמי שהפקידו לו בכרך אחד דלא הוה ליה למידק
כגון דאפקידו תרומיהו בהדי הדדי בחד זימנא דאמר להו אנת
גופיכו לא קפדיתו אהדי אנת קפידנא? וכמו שכתוב לעיל
ס' ע"ו ח"ל: אבל אם היה מלוה בשטר שעשו שטר עליו
מתווק שלש מאות והודיעוהו שלאחד מנה ולאחד מאתים
נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא
אליה. הג"ה דכיון שנעשו שותפין בהלוואה אחת ויכול
אותו שהשטר יוצא מתחת ידו לגבות בו בלא הרשאה הרי לא
פשע הלוה בכלום דלא הוי ליה למידק. וזה הדין יצא מהרמב"ן
אע"ג דפירש בירושלמי כנ"ל בסעיף א': שנים שלוו כאחד
או שלקחו מקח אחד שניהם ערבים זה לזה וכו' אבל אם
יש לו נכסים לא יתבע הערב תחלה וגובה מכל אחד החצי
שהוא מוטל עליו. וכן מפרש כן הרמב"ן את הירושלמי וז"ל:
שתבעו אחד מן שותפין וכפר בו שהוא כפירת דברים וכו',
א"ר יוסי הדא אמרה שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין
אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה, ר"ל
כמו שנים שהפקידו אומר לא נתחייבתי אלא לשנים כן שנים
שלוו או שהפקיד להם יכול לומר לכ"א הלוותי והפקדתי עכ"ל.
אבל בשטר סובר הרמב"ן שכל אחד יכול לגבות כולו.
(ליקוט) וה"ה א"ב כו'. הרשב"א בסימן אלף קל"ז הביא ראיה
מס"פ השולח: מבעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן
אלא דלא נחית אפירי אבל נחית אפירי מיגו דמשתעי דינא
אפירי משתעי דינא אגופא. ומב"ק ע א. ואמרי נהרדעי
אורכתא דלא כתיב ביה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך לית ביה
מששא משום דא"ל לאו בע"ד ידי את אמר אבי ואי כתיב
ביה למחצה לשליש ולרביע מיגו דמשתעי דינא אפלגא משתעי
דינא אכולה. ומכתובות צד א. אמר הונא הני תרי אחי
ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואול חד מינייהו בהדי
לדינא לא מצי אידך למימר לאו בע"ד ידי את אלא

באר הגולה

א צה"ת שם שם
הרי"ף וס"א.

ב דין שנים שלקחו
יולדת ונעוץ להעסק
עין נסיון פ"א דין
שיתפס שוה"ה אחד
מה' שם.

א ל' הטור ונוסקת
הגמרא והלכת' כריש
לקיט ולפילו מיתמי
צ"ד ד' ה' ע"ג.

ב לאפקי חס תנעו
הח"מ ח"ת
החר' זמנו וטען

ספרעו תוך זמנו דהוי צע"ה שם ילא איפשטא וכתב הרי"ף דכל כה"ג חייב ליתבע וקולא לנתבע ומישתבע הלוי שנועת היסת כדלקמן בסעיף ד'.

אשתו לגנות כתובתה ומתנה זו דלשון יחד שכתב לא כל למעט חס ונת האחד חלל שלא יגנה כל ח' המתנה (ריב"ש סי' קפ"ה) ועין צה"ה סי' קצ"ב סעיף ו': יא (לה) א ראובן היה חייב לשמעון מנה ואח"כ בא הוא ואשתו ולוו מלוי מנה ונפטר ראובן ואחר שהגבו כתובת אשתו שהיתה מוקדמת לא נשאר כלום לבעלי חובות והרי לוי גובה מהאלמנה המנה אין שמעון יכול לחזור על לוי ולגבות ממנו לפי שלוי לא גבה מנכסי ראובן כלום אלא מנכסי אשתו ב':

עז הטוען שפרע תוך הזמן. ובו ח' סעיפים

א א הקובע זמן לחבירו (א) ב ותבעו תוך הזמן וא"ל פרעתוך אינו נאמן דחזקה אין אדם פורע בתוך זמנו (ב) (וה"ה דלא יכול לוותר מחלת לוי) (וורדכי ריש צ"ג) ואפילו

ספרעו תוך זמנו דהוי צע"ה שם ילא איפשטא וכתב הרי"ף דכל כה"ג חייב ליתבע וקולא לנתבע ומישתבע הלוי שנועת היסת כדלקמן בסעיף ד'.

ביאור הגר"א

גנה מנכסי ראובן כו' ודמיל למו"ש צנ"צ קנ"ט ח' בן שמכר כו' נוכח חנוה דלנא כו' וכמש"ל צנ"ט ח' א' ואשתו שלוי כו' וה"ה כו' כצ' לויין כו' וענקה"ת סוף שד"ח:

עז (א) ותבעו כו'. ענה"ג: (ב) וה"ה כו'. דטענת מחילה טענה גרוע ולויין נאמן חלל צמנו דפרעתי כמ"ש תוס' גבי סטריי וכמש"ל סי' ע"ה ס"ז

כמ"ש צפ"ק דע"ז ההוא שטרף דהוא כתוב צה שית שנין יתירתא כו' וצפ' נתרף צנ"צ ההוא שטרף דהוא כתוב צה שית מלא וזוהי כו' דל פריטי כו' וס' קס"ה צ' ולמעלה מנה כו' הכל הולך אחר התחתון וע"ל סי' ת"צ ס"י צה"ה: (לה) ראובן היה כו'. ר"ל דלע"ג דאם התנוה לו הדין שראובן נוטל מלוי וכמ"ש בכתובות צ"ה ח' וני שהיה נשוי כו' וה"ה כאן חלל כיון שלותה צעמנה לא

חכמת אליהו

וכו', גמ' וכי כתבה ליה מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין דברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הב"ע בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש חזור ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי א"ר זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ר"מ הוא רבי יהודה דתניא כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי ר"מ וכו' עכ"ל. וה"ה כאן? מתרץ הגר"א אבל כיון שלותה בעצמה לא גבה מנכסי ראובן. ודמיל למה שכתוב בב"ב קנט א': איתמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות, וזו היא שקשה בדיני ממונות ולימרו ליה אבון מזבין ואת מפיק, ומאי קושיא דלמא מצי אמר מכח אביו דאבא קאתינא תדע דכתיב "תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ". וכמו שכתוב לעיל בסעיף י': איש ואשתו שלוי מאחד היא חייבת לפרוע החצי מכתובתה וכו' והרי הם בטענות הללו כב' לוויין שלוי ביהוד. ועין בספר התרומות סוף שער מ"ד וז"ל: והיכא שלוי איש ואשתו מאחד יש לאשה לפרוע מכתובתה מחצית החוב דהוא החצי ולא תוכל לטעון שלא נכנסה דרך חיוב אלא מדיון דברים סלקה עצמה מן הנכסים שאף לפרעון נכנסה, ולענין המחצה היא כאשה שלותה בפני עצמה וכו' סוף דבר הרי הם בטענות הללו כשאר שני לוויין שלוי.

עז (א) ותבעו כו'. עין באר הגולה ס"ב ח"ל: לאפקי אם תבעו אחר זמנו וטען שפרעו תוך זמנו דהוא בעיא שם ולא איפשטא, וכתב הרי"ף דכל כה"ג חייב לתובע וקולא לנתבע ומישתבע הלוי שנועת היסת כדלקמן בסעיף ד'.

האי ספרא דוקנא כתביה והנך שית שנין דמלכו בעלים דאנן לא חשבינן להו הוא דקחשיב ליה ובזמניה כתביה דתניא ר' יוסי אומר שש שנים מלכו בעלים ואח"כ פשטה מלכותן בכל העולם כולו. א"כ ראייה מהכא שכל לשון שמשמעותו נוטה יותר אין אומרים יד בעל השטר על התחתונה. וכן ראייה מפרק בתרא דב"ב קסו ב.: ההוא שטרא דהוה כתוב ביה שית מאה וחמי שלחה רב שרביא קמיה דאביי שית מאה איסתרי וחמי או דילמא שית מאה פריטי וזוהא אמר ליה דל פריטי דלא כתבי בשטרא דאסוכי מסכן להו עכ"ל. א"כ מהכא גמי משמע שאם כתוב לשון שמשמעותו נוטה יותר כגון הכא דלא כתבי פריטי בשטרא משום דאסוכי מסכן להו אמרינן שיד בעל השטר על העליונה. וכן ראייה מב"ב קסה ב.: מתני' כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה הכל הולך אחר התחתון, א"כ ראייה מהכא דהיכא שהמשמעות נוטה יותר אין אומרים יד בעל השטר על התחתונה, דהא היכא דכתוב למעלה מנה ומלמטה מאתים נוטל מאתים מכיון דהמשמעות נוטה למאתים משום דהכל הולך אחר התחתון אע"פ שמתייפה בזה כחו של בעל השטר אמרינן יד בעל השטר על העליונה. ועין לעיל סימן מ"ב סעיף י' בהג"ה שכותב כן להדיא וז"ל: וכל לשון שהוא כולל יותר ליפרי כח בעל השטר וסתמא משמע כך לפי דעת השומעים דנין אותו כך אפי' ליפרי בעל השטר.

(לה) ראובן היה כו'. ר"ל דאע"ג דאם חתמה לו הדין שראובן נוטל מלוי וכמו שכתוב בכתובות צה א': מתני' מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין דברים אין לי עמך השניה מוציאה מהלוקח

מיתמי שמת הלוח בתוך הזמן והניח יתומים (ג) אפילו קטנים נפרעים מהם בלא באר הגולה

ג הרא"ש דליכא למיחש לנררי שאין דרך לתת משכון אלא כשהמלוה נוגע והכא כיון דתוך זמנו הוא ליכא למיחש להכי וכ"כ ה"ה נררי פי"ד מהלכות חלוה וכתב הנ"י בשמו שכן דעת הרמב"ם והראש"ם ואשכ"ח מודנרי הרמב"ן וכן הסכים בה"ת בשער י"ד.

הגה"ה

ביאור הגר"א

שלא תתנוה אלמנותו נצ"ד כו"ש נכתובות ל"ז ז' ור"ה וכו"ש קנ"ח ח' נפל הצית עליו כו' והקשה תוס' שם ד"ה ונה"ל כו' קשיא לר"י למ"ד כו' תיפוק לי כו' אצל למש"ל ניהא כיון דנפתע פתאום ל"ל להכי וכ"כ תוס' שם נצס הר"ש וע' גר"ש פ"א שם: (ליקוט) אפי' קטנים. ותוס' שם ד"ה אפי' והר' יונה חולקים ע"ז ע"ש (ע"כ): (ליקוט) אפי' קטנים. דלא כתוס' שם ד"ה אפי' והר' יונה וכו"ש נצס' וכו"ש דלמור מר הנא כו' ול"ק רבותא

ואפי' יש כו' עו"ש דל"כ ליהמניה כאן לומר פרעתי נזנו דמהלתי ואיצט"ל להו אי אמרי' ונגו נמוקס חזקה תיפסד דלא אמרי': (ג) אפי' קטנים. דלמורי' שם קע"ד דחיישי' לנררי וי"ל דאפי' בתוך הזמן אתפסה נררי כו"ש נצי אלמנה אין אלמנה נפרעת כו' כו"ש נגיטין ל"ד ז' ושם רז לא כו' דחייש לנררי כו' וחיישי' אפי' בתוך זמנו דכתובה לא ניתנה לגנות מהיים דוקא שם חיישי' משום דש"מ סמוך למיתתו אורחיה לאתפסה נררי דניהא ליה

הגה"ה

הגה"ה

אליהו חבמות

נכסים בחזקתן, והקשה תוס' ד"ה ובה"א נכסים בחזקתן: קשיא לר"י למ"ד בגמרא בחזקת יורשי הבעל למה ליה טעמא דחזקתן תיפוק ליה שאינם יכולין להיות בחזקת יורשי האשה לפי שהיא צריכה שבועה על כתובתה ואין אדם מוריש שבועה לבניו כדאמרי רב ושמואל בס"פ כל הנשבעין, אבל לפי מה שכתב לעיל גיחא דכיון דנפל הבית עליו שהוא לפתע פתאום ולא מת מתוך ישוב הדעת לא חיישינן שמא התפס צררי כשהיה בריא לכך אינה צריכה שבועה, וכן כתב שם התוס' בדף קנ"ח בשם הר"ר שמשון ח"ל: דלא שייך הכא טעמא דאין אדם מוריש שבועה לבניו דהא אין טעונה שבועה אלא משום דחיישינן דלמא מתפס לה צררי והיינו כגון שהלך למדינת הים דאז מתפס לה צררי אבל נפל עליו הבית שהוא לפתע פתאום ליכא למיחש להתפסת צררי. ועיין ברא"ש פ"א דבבא בתרא אחרי שהוא מביא דברי ר' יונה ח"ל: ולא נהירא לי דלא שכית כלל להתפס צררי בתוך הזמן ואפי' לאביי ורבא דאמרי אם יודמנו מעות ללוה תוך הזמן זימנין דפרע לפי שירא שמא יוציא המעות וכדאיתי זימניה טריד ליה, אבל מה צריך להקדים וליתן לו אחד מחפציו בתוך הזמן אם יגשנו בזמנו עוד יש שהות ליתן לו אחד מחפציו.

(ליקוט) אפי' קטנים. ותוס' בב"ב ה ב. ד"ה ואפי' מיתמי, והר' יונה חולקים על זה. ח"ל התוס': גראה דביתומים גדולים מיירי אבל בקטנים לא גבי אפילו תוך זמנו לרב פפא דמפרש טעמא דאין גזקין משום פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה גינהו, ואפילו לר"ה בריה דרב יהושע דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתמי קטנים אפילו תוך זמנו דאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין דקטנים חשוב שלא בפניו ע"כ. ח"ל הר' יונה: דאע"ג דלא חיישינן לפרעון בגו זימניה לצררי חיישינן אף בגו זימניה דמשכון עביד איניש דמתפס אפי' בתוך הזמן. (ליקוט) אפי' קטנים. דלא כתוס' שם ד"ה אפי', דמפרש דביתומים גדולים מיירי אבל בקטנים לא גבי אפי' תוך זמנו דאין מקבלים עדים שלא בפני בע"ד דקטנים חשוב שלא בפניו ע"כ, והר' יונה דמפרש דאע"ג דלא חיישינן לפרעון בגו זימניה לצררי חיישינן אף בגו זימניה דמשכון עביד איניש דמתפס אפי' בתוך הזמן, ע"כ. ומ"ש בגמ' בב"ב ה ב.: דאע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא

(ב) וה"ה כו'. דטענת מהילה טענה גרוע ואינו נאמן אלא במיגו דפרעתי כמו שכתבו תוס' גבי סיטראי [ועיין בהגר"א סימן ע' סק"ו דגרס וכמ"ש הרא"ש בשבועות דף מב דו"ל: דטעמא דסיטראי גינהו אינה כל כך טענה ברורה ומחזורת דחזקה לא שביק איניש מלוה בשטר עליו ופרע מלוה ע"פ הלכך כשיש עמו מגו דלהד"מ טענה בריאה הוא ומגבינן בהאי שטרא אבל פרעיה באפי סהדי דליכא מיגו לאו טענה ברורה הוא לגבות בו וכו']. דהוי טענה גרועה ואינו נאמן אלא במגו דפרעתי. וכמו שכתוב לעיל סימן ע"ה סעיף ז': מנה לי בידך אין לך בידי כלום או שטען וכו' אבל אתה מחלתו או נתתו לי במתנה כיון שכופר בכל פטור משבועת התורה ונשבע היסת ואפי' שנים מעידים שהלוהו ואינם יודעים שפרעו נאמן בשבועת היסת לומר יש לי בידך כנגדן או מחלת לי. ועיין בביאור הגר"א שם ס"ק כ"א ד"ה ואינן יודעין ח"ל: דבטענות אלו אינן נאמנים אלא במגו דפרעתי, וכמו שכתוב בסימן ע"ה דאל"כ אמאי אמרו בריש ב"ב הקובע זמן לתבירו וא"ל פרעתין בתוך זמנו אינו נאמן, ליהמניה כאן לומר פרעתי במגו דמחלתי ואיבעיא להו אי אמרינן מגו במקום חזקה תיפסד דלא אמרינן.

(ג) אפי' קטנים. דאמרינן שם בב"ב דף קע"ד דחיישינן לצררי ויש לומר דאפי' בתוך הזמן אתפסה צררי כמו שכתוב גבי אלמנה: אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה, כמו שכתוב בגיטין לד ב.: איני והא רב לא מגבי כתובה לארמלתא וכו' והיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמר לה מה אעביד לך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דלמא נקיטנא מידי מכתובתי וכו', א"כ סברת רב משום דחייש לצררי וחיישינן אפי' בתוך זמנו דכתובה לא ניתנה לגבות מחיים. אפשר ליישב דוקא שם חיישינן משום השכיב מרע סמוך למיתתו אורחיה לאתפסה צררי דניהא ליה שלא תתבזה אלמנותו בב"ד, כמו שכתוב בכתובות צז ב.: ר"י אמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, וראיה דשכ"מ דסמוך למיתתו הוא דאורחיה לאתפסה צררי אפי' בתוך זמנו ממה שכתוב בב"ב קנח א.: במתני' נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי הבעל אומרים אשה מתה ראשונה ואחר כך מת הבעל יורשי ואשה אומרים בעל מת ראשון ואח"כ מתה אשה וכו', ובית הלל אומרים

יוצר החלומות

1234567 000000

יותר דלא גני כלל ומשום דזה אינו כ"א לר"ה צריה דר"י
 ולא לר"פ ונקט אליבא דכ"ע ויונה שלי"ק בסוף צ"צ ח"ב צין
 ר"פ לר"ה צכה"ג משום דהם לא ס"ל דר"ל ועתוס' הנ"ל.
 ותו' והרמ"ש תי' בע"א דקומ"ל דאפי' שנועה ח"ל. ועוד
 דקדק הר"י דלה"ק בסוף צ"צ משום דררי ול"ק משום
 פירעון חלל לשמעוי' צכה"ג והרמ"ש תי' דנפרעון ה"ל
 לאהדורי שטרף. ועוד הוכיחו תוס' ודלא תי' צערכין על
 הא דר"י אין נזקקין צכה"ג. ואין זה מוכרח דלא ניחא
 להו לשנויי דלא כאציי ורצא ור"פ ור"ה. ורינצ"א תי' הוצא
 צהגומיי' רפ"ב מה' גלוה דאף אם ריי ל"ל דר"ל מ"מ
 הלכה כר"ל והא דל"ת רצא הלכה כר"ל דג' משום דרצא

יפרע אלא בשבועה ולא קאמר רבואת יתור דלא גבי כלל, משום דזה אינו כי אם לרב הונא בריה דרב יהושע שסובר דהטעם משום צררי ולא לרב פפא שסובר דהטעם משום דפריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו, ונקט אליבא דכ"ע. ומה שלא קאמר בסוף ב"ב דף קע"ד גבי פלוגתא דר"פ ור"ה בריה דרב יהושע דאיכא בינייהו יין ר"פ לר"ה בכהאי גוונא דמית ליה תוך הזמן דלרב הונא גבי ולרב פפא לא גבי. משום דהם לא סבירא להו דריש לקיש ולית להו חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו ועיין בתוס' דב"ב ה ב. ד"ה ואפי' מיתמי וז"ל: ואין להביא ראיה משלהי דמכלתין דקאמר מאי בינייהו דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ולא קאמר איכא בינייהו כגון דמית ליה תוך הזמן דלרב הונא גבי, דהא רב הונא ור"פ אמר בשמעתין דלית להו חזקה דר"ל. ותוס' והרא"ש תירצו בענין אחר דקמ"ל דאפי' שבועה אין צריך. ועוד דקדק הר' יונה דלהכי קאמר בסוף ב"ב משום צררי ולא קאמר משום פרעון אלא לאשמעינן בכהאי גוונא דאף בתוך הזמן אין נפרעין. והרא"ש תירץ דמשום הכי נקט צררי ולא משום פרעון משום דבפרעון הוה ליה לאהדורי שטרא. ועוד הוכיחו תוס' מדלא תירץ בערכין כב א. על הא דאר"י אין נזקקין בכהאי גוונא בשלא הגיע הזמן בחיי האב, ואין זה מוכרח דלא ניתא להו לשנויי דלא כאבוי ורבא ורב פפא ורב הונא דלית להו חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו. וריצב"א תירץ הובא בהגהות מיימוני ריש פ"ב מה' מלוה דאף אם ר' יוחנן לית ליה דריש לקיש מ"מ הלכה כר"ל והא דלא קאמר רבא הלכה כר"ל בד' משום דרבא לית ליה דר"ל, ואף שבתוס' בב"ב ה ב. סתרו זה וכתבו ח"ל: מ"מ גם לדידן מוכח דלא קי"ל כר"ל אלא בתלת ר"ל מדנקט בכמה מקומות הא דרבא ואין זה מוכרח דוקא היכא דלא איתמר בהדיא ומכח זה נדחקו תוס' בע"ז ו ב. בסוגיא: דנשא ונתן מאי ר' יוחנן אמר נשא ונתן אסור ר"ל אמר נשא ונתן מותר וכו' תניא כוותיה דר"ל וכו' ופי' תוס' ד"ה תניא כוותיה דרשב"ל: נראה לר"י דהלכה כרבי יוחנן אע"ג דתניא כוותיה דרשב"ל ומייתי ראיה מזההא דהחולץ דקא חשיב הני דהלכה כרשב"ל לגבי ר' יוחנן ולא חשיב הא, ואין לומר דהא דלא חשיב הא דהכא היינו משום דתניא

כוותיה ולא איצטריך למחשבה דהא חשיב התם חליצת מעוברת אע"ג דתניא התם גמל כוותיה. אבל הר"ף ורמב"ם פסקו שם כר"ל דנשא ונתן מותר, וכמו שכתוב ביור"ד סימן קמ"ח סעיף ב' וז"ל: עבר ונשא ונתן ביום הגם אסור בהנאה ואם נשא ונתן בשלשה ימים שלפני החג מותר בהנאה עכ"ל. דהיינו כרשב"ל, וטעמם דההיא תניא כוותיה נשנית לאחר רבא, [ביאור הדברים כמו שמבאר הגר"א בסימן קמ"ח דאע"ג דבתלוצת מעוברת צריכה למיחשביה דהלכה כר"ל אע"ג דתניא התם כוותיה היינו משום דתניא כוותיה נשנית בימי רבא אבל תניא כוותיה דרשב"ל גבי נשא ונתן הוא מרבינא ורב אשי משום כך הלכה כרשב"ל וכן אע"ג דלא חשיב בהחולץ גבי הגוה דהלכה כרשב"ל וכן כאן גבי פרעון בתוך זמנו]. והביא הגהות מיימוני שם ראה וז"ל: ואפילו אם היתומים קטנים פסק דנוקקין להם תוך הזמן דהא ע"י מיגו נוקקין להם כדאיתא בחזקת הבתים דף לג גבי עובדא דרבה בר שרשום, וה"ה על ידי חזקה דר"ל דהיינו תוך הזמן דהא איבעיא לו פ"ק דב"ב אי אמרינן מיגו במקום חזקה או לא ולא איפשטא הלכך נוקקים אפילו ליתומים קטנים תוך הזמן. ועיין ריש סימן ק"י וז"ל: כבר נתבאר בתחלת סימן ק"ח שאין גובים מיוורשים קטנים שלא הגיעו ליי"ג שנה אפי' יש עליהם שטר שום מלוה שאינה על אחד משלשה דרכים שנתבארו שם, ושם נתבאר וז"ל: מלוה על פה אינה נגבית מהיוורשים אלא באחד מג' דרכים ואלו הם וכו' או שהיתה הלואה לזמן ועדיין לא הגיע הזמן עכ"ל. א"כ משמע שבתוך זמנו גובה אפי' מיתומים קטנים.

(ד) אם היה. דמקיימין את השטר שלא בפני בע"ד, כמו שכתוב בב"ק קיב ב. : אמר רבא הלכתא מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין.

(ה) או אפי' כו' נתקבל. הא לאו הכי לא כמו שכתוב בב"ק דף קיב: אמר ליה וכי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין.

(ליקוט) נתקבל עדות כו'. תוס' שם בב"ב ה ב. ד"ה ואפי' מיתמי וז"ל: ואפי' לר"ה בריה דר"י דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתמי קטנים אפילו תוך זמנו דאין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין דקטנים חשוב שלא בפניו כדמוכח בריש הגזול בתרא, ואפילו נתקבלה עדות

ד ונתקבל העדות בפניו (ו) דבמלוה על פה נמי איתא להאי דינא (ז) ה ובלבד שיש עדים בהלואה ובקביעות הזמן שאם אין עדים נאמן בשבועת היסת במיגו דלא היו דברים מעולם או לא קבעת לי זמן או כבר עבר הזמן ופרעתוך בזמנו ו (ח) אם תבעו תוך זמנו ואמר ליה פרעתוך וחזר ותבעו אחר זמנו וא"ל השתא פרעתוך

באר הגולה
ד הלא ללוו הכי אינו
גובה עד שיגדלו דלון
וקבלין עדות שלא
צפני צע"ד וקטן כשלא
צפניו דוני וכח"ע

צסי' כ"ח חלל חס היה מלוה צשטר הלא קיימול לן דמקיימון חת השטר שלא צפני צע"ד כח"ע צסי' ו"ו וכל שנתקיים השטר הרי הוא כאלו נתקיימו חתימתו צנ"ד וזוהן חתימתו של עדים הרשצ"א צת'. ה טור כ"כ צה"ת צשטר הנזכר וכן כ' התוספ' והרש"ע צפרק הנזכר. כ וז' ר"י. ו מרדכי ריש צתרא.

ביאור הגר"א

דשנעות ונה כו' (ע"כ): (ז) ובלבד כו'. כו"ש שנעות ונה צ' ל"ש חלא שזכרו כו' אע"ג דליכא תרי חזקה גבי צע"ה כח"ע שם ואע"ג דע"כ צריך לחלק בין חזקה דכאן דהוא חזקה אלימתא ודלוציעא להו תצנו לאחר כו' וי"ו כיון דלא איפשטא וק"ל לקולא כו"ש צסי"ה ה"ה כאן: (ח) אם תבעו כו'. דס"ל דחזקה הוא כמו עדים וכח"ע צנ"י י"ז ח' גבי עדים וצ"ע שהרי איציעא להו לגנו' אי חזרי' וי"ו וק"ל לקולא דחזרי' וינו חלוצא לא הוה

ד"ה הכ"ל ונחמ' רפ"י דצ"ק (ע"כ): (ו) דבמלוה ע"פ כו'. אע"ג דנחמ' מיירי צשטר וינו"ש אע"פ שחזרו הצל ליפרע כו' מ"ח צע"פ נמי כיון שהטעם נושם חזקה כו' ואף מיתומים שהטעם דלא גבי מינייהו ונלוה ע"פ דטענין להו דלחא צרי כו' וטוענין ליתומים כח"ע צפ"צ שם וכלום טענין ליתמי וידי דלא ונ"י חזקה למטען כו"ש שם נ"צ ח' וכ"כ הג"ח צפ"ק שם ע"ש: (ליקוט) דבמלוה ע"פ כו'. ודפריך שם מוחתני' דס' ומוחתי'

חכמת אליהו

דשכיר נשבע ונוטל אמר רב נחמן אמר שמואל לא שנו אלא ששכרו ובעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך, אע"ג דאיכא תרי חזקה גבי בעה"ב כמו שכתוב שם מה ב. : חדא דאין בעה"ב עובר,,בכל תלין" וחדא דאין שכיר משהא שכרו, א"כ ה"ה הכא בפרעון דתוך הזמן היכא דליכא עדים על קביעות הזמן נאמן בשבועת היסת במיגו דלהד"ם ואע"ג דאיכא חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו. ואע"ג דע"כ צריך לחלק בין חזקה דכאן דהוא חזקה אלימתא מדאיבעיא להו תבעו לאחר זמן ואמר לו פרעתוך בתוך זמני מהו מי אמרינן במקום חזקה אמרינן מה לי לשקר או דילמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר, מ"מ כיון דלא איפשטא וק"ל לקולא, כמו שכתוב בסעיף ה' ח"ל: חבעו אחר זמנו או בסוף יום שנשלם זמנו וטען שפרעו בזמנו נשבע הלוה היסת ונפטר. הוא הדין כאן דדוקא שיש עדים בהלואה ובקביעות הזמן שאם אין עדים נאמן בשבועת היסת במיגו דלהד"ם או לא קבעת לי זמן או כבר עבר הזמן ופרעתוך בזמנו.

(ח) אם תבעו כו'. דסבירא ליה דחזקה הוא כמו עדים וכמו שכתוב בב"מ יז א. גבי עדים: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן לאותו ממון. וכן איתא לעיל מיניה: אמרו לו צא תן לו ואמר פרעתי והעדים מעידים אותו שלא פרעו הוחזק כפרן לאותו ממון. וצ"ע שהרי איבעיא להו לגמרא בבא בתרא ה א. אי אמרינן מיגו במקום חזקה, וקימא לן לקולא דאמרינן מיגו אלמא לא הוה כעדים. ועיין תוספות שם בבא בתרא ה ב. ד"ה מי וי"ל: ואומר ר"י דלא קשה כלל דודאי עדים עדיפי מחזקה דאי אמרי שפרעו אפי' בתוך הזמן פטור ואי אמרי אפי' אחר זמן ידענו שלא פרעו היה גובה מן היתומים בלא שבועה ימה שצריך שבועה ביש לו שטר והו לפי שאינו מוכיח מתוך השטר אם פרע ואם לאו דוימגין דוייר ליה אפשרי

בחיי האב מצית למימר דחיישינן לצררי אפילו תוך הזמן וכו' עכ"ל. א"כ ראיה דנתקבלה עדות בחיי האב הרי כבפני בעל דין.

(ו) דבמלוה על פה כו'. אע"ג דגמ' מיירי בשטר ממ"ש: אע"פ שאמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דזה מיירי בשטר, מ"מ בע"פ נמי כיון שהטעם משום חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו ואף מיתומים שהטעם דלא גבי מינייהו מלוה ע"פ דטענינן להו דלמא צרי אפסיה וטוענין ליתומים כמו שכתוב בפ"ב דב"ב דף כג א. : אמר רב פפא ואיתימא רב זביד זאת אומרת טוענין ללוקח וטוענין ליורש וכלום טענינן ליתמי מידי דלא מצי אבוהון למטען, כמו שכתוב בב"ב גב א. בסוגיא: דאחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אוגות ושטרות יוצאים על שמו ואמר שלי הם שגפלו לי מבית אבי אמא אמר רב עליו להביא ראיה ושמואל אמר על האחין להביא ראיה אמר שמואל מודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה מתקיף לה רב פפא כלום טענינן להו ליתמי מידי דלא טען להו אבוהון עכ"ל. וכן כתב הגהות אשר"י בפ"ק דב"ב ח"ל: וכיון דאי הוה אבוהון קיים לא הוה נאמן לומר פרעתי אנן נמי לא טענינן ליתמי.

(ליקוט) דבמלוה ע"פ כו'. מדפריך בב"ב ה ב. אדר"ל ממתני': בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתוך בזמני פשיטא בחזקת שנתן אלא לאו דא"ל פרעתוך בתוך זמני אלמא עביד איגיש דפרעיה בתוך זמניה עכ"ל. ובמתני' מיירי מחוב בעל פה. וכן מדמיתיה הגמ' ראיה בדף ו א. ממתני' דשבועות: מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אם אמר נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב מאי לאו נתתיו לך דא"ל פרעתוך בזמני אין לך בידי דא"ל פרעתוך בתוך זמני וקתני חייב אלמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר עכ"ל. וגם הכא מיירי במלוה ע"פ. (ז) ובלבד כו'. כמו שכתוב בשבועות מה ב. גבי הא:

הוחזק כפרן ואינו נאמן: הנה (הגהת אשר"י ס"פ השואל ונמנה"ק שורש פ"ט) (ט) י"א דלא אמרינן חזקה זו חלה במלוה חזל חס היו מעות מופקדין בידו ועוסק בהן לזורך אחרים הוי (י) כשאר פקדון ויכול לוותר דהחזירן אפילו תוך הזמן שקנע (מהרי"ו סי' פ"ט) (יא) ושכירות דינו כהלואה (יב) ואינה נשתלמת חלה בסופה ואינו נאמן לומר שפרע תוך הזמן (טור ריש סימן שי"ז ונ"י ריש נ"ב) (יג) ויהיו חס שכר סופר לכתוב לו כמה קונטרסים כל קונטרס מיד זמנו הוא וה"ה בכל מלאכה המתפרדת בכיולא נזה (נורדכי ריש נ"ב):

ביאור הגר"א

כעדים ועתוס' שם ד"ה מי ואור"י כו' ועש"ך: (ט) י"א דלא כו'. דדוקא במלוה משום שהנחתו של לוח וכמ"ש ולואי שיפרע כו' חזל נשאלנו נהנה ל"ש ח"ש ועוסק כו' ועש"ך סק"ט: (י) כשאר פקדון. דאסור ליגע בו ועהנ"ל ס"פ השואל: (יא) ושכירות כו'. כמ"ש נגמ' ס"פ השואל: (ליקוט) ושכירות כו'. ער"ס

חבמת אליהו

דספרא כדאמרינן בפ"ק דב"מ עכ"ל. א"כ ראיה גם מהתוס' דחזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו לא הוה כעדים, ועיין בש"ך ס"ק ז' וז"ל: צ"ע למה הוחזק כפרן והא יכול לומר ודאי פרעתיך תוך זמני אלא שמאחר שלא הייתי נאמן הוכרתי לפרעך אחר זמני. ומה"ט מספקא ליה לרבינו יקר במרדכי שם בזה ע"כ.

(ט) י"א דלא כו'. דדוקא במלוה משום שהנחתו של לוח וכמ"ש: ולואי שיפרע בזמנו אבל בשאינו נהנה לא שייך ח"ש: אבל אם היו מעות מופקדין בידו ועוסק בהן לצורך אחרים הוי כשאר פקדון. ועיין ש"ך סק"ט וז"ל: ועוסק בהן לצורך אחרים ואין לו הנאה מן המעות.

(י) כשאר פקדון. דאסור ליגע בו. ועיין הגהות אשר"י סוף פרק השואל וז"ל: ופסק ר"ת דוקא הלואה דלא עביד איניש דפרע ובגו זימניה משום דלחוצאה נתנה אבל פקדון שאסור ליגע בו אעפ"י שקבל עליו להיות נפקד עד אותו זמן יכול לומר לו החזרתיך בתוך זמנו.

(יא) ושכירות כו'. כמ"ש בגמ' ס"פ השואל קב ב. בעו מיניה מרבי ינאי שוכר אמר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתי על מי להביא ראיה אימת אי בתוך זמנו תנינא עכ"ל. א"כ ראיה ששכירות דינו כהלואה דאין אדם פורע בתוך זמנו. (ליקוט) ושכירות כו'. עיין ריש סימן שי"ז: השוכר שאמר נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו והמשכיר אומר עדיין לא נטלתי בין שהיתה בשטר או בעדים בין שהיתה בלא עדים אם תבעו בתוך זמן השכירות כגון ששכרו לל' יום ותבעו בתוך ל' על השוכר להביא ראיה. וכן הדין בפדיון הבן, ועיין ביורה דעה סימן ש"ה סעיף י"ד: מה דאב בתוך שלשים יום הרי הבן בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שפדאו אביו.

(יב) ואינה משתלמת. ב"מ סה א. מתני': מרכין על השכר ואין מרבין על המכר וכו' גמ' מאי שנא רישא ומ"ש סיפא רבה ורב יוסף דאמרי תרונתיה שכירות אינה משתלמת אלא בסוף וכו' אמר רבא דקו בה רבנן בהא מילתא ואוקמוה אקרא "כשכיר שנה בשנה" שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת.

(יג) מיהו כו'. בבא בתרא ה ב. תנן: בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתיך בזמני פשיטא בחזקת שנתן אלא לאו דא"ל פרעתיך בתוך

זמני אלמא עביד איניש דפרעיה בתוך זימניה שאני הכא דכל שפה ושפה זימניה הוא עכ"ל. א"כ ה"נ בשכר סופר לכתוב לו כמה קונטרסים כל קונטרס מיד זמנו הוא. וה"ה בכל מלאכה המתפרדת בכיולא בזה.

(ליקוט) מיהו כו'. משמע דוקא בסיום הקונטרס, אבל הטור בסימן קנ"ז פירש דלאו דוקא דאפי' קודם גמר השפה.

ועיין שם בשו"ע סי' קנ"ז סעיף ח' ח"ל: כותל חצר שבין שני השותפין שטען האחד שהוא בנאו לבדו וחבירו אומר שסייעו בבנין הרי זה בחזקת שסייעו ואפי' אם ידוע שהאחד בנאו לבדו ושואל מחבירו שיפרע לו חלקו וטוען שפרעו נאמן בשבועת היסת ואפילו טוען שפרעו קודם שגמר בנין הכותל עכ"ל, [וכמו שמבאר הגר"א שם ס"ק ל"ז ח"ל: עבה"ג וז"ל טור ממ"ש שם בגמ' ע"ב דכל שורה ושורה זימניה הוא וכתב הטור דל"ד כל שפה].

ועיין ש"ך ס"ק י"ב שפי' סוגית הגמ' דב"ב בענין אחר ח"ל: לכאורה משמע דר"ל דאחר כל קונטרס נאמן לומר פרעתיך, וכן משמע בע"ש שכ' ח"ל: כל קונטרס זמנו

מיד הוא ויכול לומר על כל קונטרס פרעתי עכ"ל. אבל באמת נלפענ"ד דאפילו על שאר הקונטרסים שלא כתב עדיין נאמן לומר בסוף הזמן פרעתיך מתחלה בעד כולם

דהכי מוכח לפע"ד בש"ס רפ"ק דבתרא דפריך התם אריש לקיש דאמר חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ממחנתינן דקתני בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן ה"ד אילימא דא"ל פרעתיך בזמני פשיטא בחזקת שנתן אלא לאו דא"ל

פרעתיך בתוך זמני אלמא עביד איניש דפרע בתוך זימניה שאני הכא דכל שפה ושפה זימניה הוא. ויש לדקדק למאי

דמשני הכא דכל שפא ושפא זימניה הוא הדרא קרשיא לדוכתא פשיטא בחזקת שנתן כיון דזימניה הוא

דחזק לומר דמתני' אשמועינן דכל שפא ושפא זימניה הוא דכי אצטרך ליה לתנא לאשמועינן מנהגי הפרעון ועוד

דהל"ל הא קמ"ל דכל שפא ושפא זימניה הוא ומדקאמר שאני הכא כו' משמע דזה פשוט בלאו הכי דכל

שפא ושפא זימניה הוא וא"כ קשה פשיטא, אלא דא"י ה"פ לפי דר"ל ואב"י ורבא פליגי דר"ל ס"ל חזקה אין

אדם פורע תוך זמנו ואב"י ורבא קאמרי התם דעביד איניש דפרע בגו זימניה זימנין דמתרמי ליה זוני אמר איוול

איפרעיה כי היכא דלא ליטרדן כלומר שלא יטרד אותי

ב (יד) אם מת בתוך זמן ובא לטרוף (מלקוחות) במלוה בשטר ז' להרמב"ם אינו באר הגולה צריך שבועה ח (טו) וי"א שצריך (טו) ואם הלוח חי ואמר שפרעו י"א ט' דלריך המלוה לישבע ז ריש פי"ד מהלכות היתומים שפרעו מהם בלא שבועה כמנצח נריש הסיקון. ח טור ג'ס ר'נ האו וסכ"כ אציו הרא"ש שם וכתב שם דאפשר ה"ל דחיישין לפרעין טפי וינתיין מוהם דאם איתא דהיה פרע הוה פקיד צעידן דוית. ט שם ג'ס אציו הרא"ש. אוצר החכמה

ביאור הגר"א

דיוקדים לשלם צעד הכל ללא ליטרדן בכל שפה ושפה (ע"כ):
(יד) אם כו' להרמב"ם כו'. כונו ציתוי וכונ"ש ואע"י דאמר ור כו': (ליקוט) להרמב"ם כו'. כונ"ש סי' קי"ד ס"ד (ע"כ): (טו) וי"א שצריך. ונדקט יתמי ולא נקט רנותא יותר לקוחות דקי"ל ונלוה ע"פ גובה ויתומים ואין גובה וולקוחות ועסמ"ע וש"ך: (ליקוט) וי"א כו'. כונו חייב נודה שגובה ויתומים ולא

חכמת אליהו

המלוה בהגעת הזמן ופריך ממתני' לר"ל ומשני שאני הכא דכל שפא ושפא זימניה הוא כלומר נהי דר"ל פליג אאביי ורבא היינו בהלואה כיון דא"צ לשלם לו אלא בסוף הזמן משום טרדא דיום אחד לא עביד איגיש דפרע קודם זמנו אבל הכא כל שפא ושפא זימניה הוא ויש לו טרדא בכל שפא ושפא וא"כ עביד איגיש דפרע מעיקרא בעד כל הכותל כי היכי דלא לטרדיה בכל שפא ושפא וא"כ ה"ה בקונטרסים הואיל וכל קונטרס זמנו הוא עביד איגיש דפרע מעיקרא בעד כל הקונטרסים כי היכא דלא לטרדיה בכל קונטרס שהרי במרדכי לקוח דין זה דקונטרסים מהא דמשני בש"ס כל שפא ושפא זימניה הוא. מיהו בטור לקמן סימן קנ"ז סעיף ב"ד לא משמע כן שכתב וז"ל: אפי' שטוען שפרעו קודם שגמר בנין הכותל נאמן ואין כאן חזקה אין אדם פורע תוך זמנו דבכל שורה ושורה זמנו הוא ולא דוקא בכל שורה ושורה אלא ה"ה קודם גמר השורה ומדאצטריך למימר ולאו דוקא כו' משמע דקשיא ליה דאף למאי דמשני דכל שפא ושפא זימניה הוא מ"מ הרי הוא לא השלים שורה אחרונה וא"כ בשורה האחרונה תוך זמנו הוא ונתיא ליה דה"ה קודם גמר השורה וכ"פ הב"ח שם ואם איתא הא כיון דכל שפא ושפא זמנו הוא אע"פ שלא השלים השורה האחרונה או אפי' לא התחיל בה כלל או אפי' בשורות שקודם לה נאמן לומר פרעתין בעד כולם כי היכי דלא ליטרדן, ואפשר לדחוק ולפרש דברי הטור בענין אחר ומ"מ לענין דינא נראה לפע"ד ברור כמ"ש. עכ"ל הש"ך.

(יד) אם כו'. להרמב"ם כו'. כמו ביתמי. וכמו שכתוב: ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איגיש דפרע בגו זימניה, וה"ה בלקוחות.
(ליקוט) להרמב"ם כו'. כמו שכתוב סימן קי"ד סעיף ד' וז"ל: ומשביעין את הטורף בנק"ח שלא נפרע חוב זה ושלא מחלו ושלא מכרו לאחר וכולל בשבועתו שאין זה שטר אמנה ואם תוך הזמן טורף בלא שבועה.
(טו) וי"א שצריך. מדקט יתמי ולא נקט רבותא יותר לקוחות דקי"ל מלוה ע"פ גובה מיתומים ואין גובה מלקוחות. ועיין סמ"ע ס"ק י"ב וז"ל: וי"א שצריך, ואינו דומה ליתמי דגבינן מינייהו בלא שבועה כנ"ל משום דביתמי אם איתא דפרעיה הוה מצוה אביהן בשעת מיתה

והיו היתומים או האפטורפסין שלהן טוענין לפני ב"ד שאביהן צוה לאמר שפרעו משא"כ בלקוחות דאיכא למימר שצוה בשעת מיתה והלוקחים אינן יודעין מצוואה דיטענו כן בב"ד. ובע"ש כתב הטעם דאביהן אינו חש לטובת הלקוחות מש"ה לא פקיד בשעת מיתה ומ"ש נראה עיקר עכ"ל. והש"ך בס"ק י"ד מביא ג"כ את דברי הסמ"ע ומסיים ח"ל: ולפע"ד יפה כוון הע"ש דמשמע דלהי"א שצריך אפי' הלוה בפנינו ומודה שלא פרע, וכ"כ בסמ"ע גופיה לקמן סימן קי"ד ס"ק י"ד, וכ"ש כשידוע שלא צוה הלוה כלום ותו לפי מ"ש לקמן דאם הלוה חי ואומר שפרעו אין המלוה צריך לישבע קודם פרעון א"כ הא אפי' פקיד א"צ לישבע וא"כ אמאי בלקוחות ישיבע אלא ודאי ה"ט דביתמי אמרינן אם איתא דפרעיה הוה פקיד והיה מברר דבריו לטובת היתומים אבל בלקוחות אינו חש לטובת הלקוחות לברר דבריו עכ"ל.

(ליקוט) וי"א כו'. כמו חייב מודה שגובה מיתומים ולא מלקוחות. והמגיד משנה דחה סברתם בפ"ד מה' מלוה ולוה וז"ל: פ"ק דב"ב נתבאר בגמ' שאם מת לוה תוך זמן גובה מן היתומים שלא בשבועה ודעת הרמב"ם שה"ה לכל השאר, וראיתי מי שחולק בדין הבא ליפרע מן הלקוחות שאפי' תוך זמן אינו נפרע אלא בשבועה דהא היכא דאודי בשעת מיתה דלא פרעיה גבי מיתמי בלא שבועה וממשועבדים צריך שבועה ה"נ לא שנא. וכן מצוי בתשובה לרבינו הא"י גאון ז"ל עכ"ל דבריהם. ואני אומר שאין הגדון דומה לראיה דהתם בדין הוא שלא תועיל הודאה אצל לקוחות משום חשש קנוניא ואין בידו להפקיע הלקוחות אבל גבי יורשים אין לחוש לקנוניא שהרי בידו להפקיע ירושתם בלאו הכי אבל בתוך זמנו משום חזקה היא שאין אדם פורע בתוך זמן הלכך לקוחות ויתומים שרין.

(ליקוט) וי"א שצריך. דבלקוחות חיישינן לצררי אף במקום דלא חיישינן מבני חרי, ועיין תוס' דכתובות קב א. שסובר כן בד"ה אימר כו' וז"ל: ועוד תימה לרבי דהבא משמע דמתפס צררי לקטנה ולקמן בפרק בתרא אמר שמואל אין פוסקין מזונות לאשת איש מ"ט רב זביד אמר אימר צררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא ביניהו קטנה וספקה פי' דלרב זביד לא חיישינן דצררי לקטנה לא מתפס,

המלוה בהגעת הזמן ופריך ממתני' לר"ל ומשני שאני הכא דכל שפא ושפא זימניה הוא כלומר נהי דר"ל פליג אאביי ורבא היינו בהלואה כיון דא"צ לשלם לו אלא בסוף הזמן משום טרדא דיום אחד לא עביד איגיש דפרע קודם זמנו אבל הכא כל שפא ושפא זימניה הוא ויש לו טרדא בכל שפא ושפא וא"כ עביד איגיש דפרע מעיקרא בעד כל הכותל כי היכי דלא לטרדיה בכל שפא ושפא וא"כ ה"ה בקונטרסים הואיל וכל קונטרס זמנו הוא עביד איגיש דפרע מעיקרא בעד כל הקונטרסים כי היכא דלא לטרדיה בכל קונטרס שהרי במרדכי לקוח דין זה דקונטרסים מהא דמשני בש"ס כל שפא ושפא זימניה הוא. מיהו בטור לקמן סימן קנ"ז סעיף ב"ד לא משמע כן שכתב וז"ל: אפי' שטוען שפרעו קודם שגמר בנין הכותל נאמן ואין כאן חזקה אין אדם פורע תוך זמנו דבכל שורה ושורה זמנו הוא ולא דוקא בכל שורה ושורה אלא ה"ה קודם גמר השורה ומדאצטריך למימר ולאו דוקא כו' משמע דקשיא ליה דאף למאי דמשני דכל שפא ושפא זימניה הוא מ"מ הרי הוא לא השלים שורה אחרונה וא"כ בשורה האחרונה תוך זמנו הוא ונתיא ליה דה"ה קודם גמר השורה וכ"פ הב"ח שם ואם איתא הא כיון דכל שפא ושפא זמנו הוא אע"פ שלא השלים השורה האחרונה או אפי' לא התחיל בה כלל או אפי' בשורות שקודם לה נאמן לומר פרעתין בעד כולם כי היכי דלא ליטרדן, ואפשר לדחוק ולפרש דברי הטור בענין אחר ומ"מ לענין דינא נראה לפע"ד ברור כמ"ש. עכ"ל הש"ך.

(יד) אם כו'. להרמב"ם כו'. כמו ביתמי. וכמו שכתוב: ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איגיש דפרע בגו זימניה, וה"ה בלקוחות.

(ליקוט) להרמב"ם כו'. כמו שכתוב סימן קי"ד סעיף ד' וז"ל: ומשביעין את הטורף בנק"ח שלא נפרע חוב זה ושלא מחלו ושלא מכרו לאחר וכולל בשבועתו שאין זה שטר אמנה ואם תוך הזמן טורף בלא שבועה.

(טו) וי"א שצריך. מדקט יתמי ולא נקט רבותא יותר לקוחות דקי"ל מלוה ע"פ גובה מיתומים ואין גובה מלקוחות. ועיין סמ"ע ס"ק י"ב וז"ל: וי"א שצריך, ואינו דומה ליתמי דגבינן מינייהו בלא שבועה כנ"ל משום דביתמי אם איתא דפרעיה הוה מצוה אביהן בשעת מיתה

באר הגולה

י נסס הרי"ן
ווינא"ש ותש"ו הרי"ף.
כ נעילת מר' ינאי ז"ל
סוף ד' ק"ז ופסטה
ר' יוחנן סס.

שלא פרעו ונוצה י (יז) י"ל דלינו לריך שצועה (נטור שני הדיעות) וכן עיקר (נ"י פ"ק דז"ג
ונ"י): ג (וכן ושונוע ורומנ"ס פ"ז נושכירות) כ תבעו ביום שנשלם בו הזמן
ואמר ליה פרעתוך היום אם היא מלוה על פה נאמן בשבועת היסת העבד איניש
דפרע ביום משלם זמניה ואם היא מלוה בשטר דינו במלוה בשטר שלא קבע לו זמן:

ביאור הגר"א

הטוש"ע נסי' פ"ד ס"א וס"ד חל"כ כו' היינו לאחר
הפרעון שצועת היסת דל"כ ק' ה' טענין ליתמי חל"כ
זכה"ג שפיר כו"ש תוס' ל"ג ח' ד"ה מינו. וי"ל כו'.
וכ"פ ש"ך (ע"כ): (יז) וי"א כו'. דס"ל דחזקה
הוי כיוו עדים שלא פרעו וכוונ"ל נס"א גבי הוחזק כפרן

חכמת אליהו

ופרעו פעם שני מפני התנאי הרי הלוה חוזר וחובע
את המלוה בדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני
שפרעתוך שני פעמים אם הודה ישלם ואם כפר ישבע
שבועת היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת, ומבאר
הגר"א שם ס"ק י"א ח"ל: כמש"ש בכתובות פח א.
אי פקח, אלמא אע"ג דבתחלה א"י להשביעה מחמת השטר
יכול להשביעה לאחר הפרעון וה"ה כאן ע"כ.

(ילקוט) י"א דצריך כו'. וכן דעת הרמב"ם, וכמו שכתוב
בריש סימן ש"ז וז"ל: השוכר שאמר נתתי שכר הבית
שנתחייבתי בו והמשכיר אומר עדיין לא נטלתי בין שהיתה
בשטר או בעדים בין שהיתה בלא עדים אם תבעו בתוך
זמן השכירות כגון ששכרו לל' יום ותבעו בתוך ל' על
השוכר להביא ראיה או יתן ויחרים על מי שלקח ממנו
שלא כדון או יטעון עליו בדמים שנתן תחלה טענה בפני
עצמה וישביענו היסת עכ"ל. וגם מה שכתב הטוש"ע בסימן
פ"ד ס"ב וס"ה וז"ל: הפוגם שטרו לא יפרע אלא בשבועה
וכו' בד"א כשעבר זמנו אבל אם הוא תוך זמנו אע"פ שפגם
שטרו יפרע שלא בשבועה א"כ טען הלוה ישבע לי, וכן
מה שכתוב בס"ה וז"ל: עד אחד מעיד בשטר שהוא פרע
לא יפרע אלא בשבועה בד"א כשעבר זמנו אבל אם הוא
תוך זמנו נפרע שלא בשבועה אלא אם כן טען הלוה
ישבע לי עכ"ל, היינו לאחר הפרעון שבועת היסת. דאל"כ אלא
דנשבע קודם הפרעון קשה הא טענין ליתמי וכמו שאם הלוה
חי ואומר שפרעו צריך המלוה לישבע א"כ ה"ה דנטעון
ליתמי ויצטרך המלוה לישבע, אבל בכה"ג שפיר מכיון
דנשבע אחר הפרעון דהיינו שבועת היסת ושבועת היסת
ק"ל בתוס' בב"ב לג א. ד"ה מינו דאינו נשבע אלא
א"כ טוענו ברי, א"כ שפיר איכא למימר דאם הלוה חי
וטוענו ברי יכול להשביעו היסת אבל היתומים אינם
יכולים להשביעו מכיון שהם טוענים שמא. מוכח מהכא
דנשבעין אחר הפרעון שבועת היסת, וכן פסק הש"ך ס"ק
ט"ו דנשבע שבועת היסת אחר הפרעון.

(יז) וי"א כו'. דס"ל דחזקה הוי כמו עדים שלא פרעו
וכמו שכתוב לעיל בסעיף א' גבי הוחזק כפרן: דאם תבעו
תוך זמנו ואמר ליה פרעתוך וחזר ותבעו אחר זמנו וא"ל
השתא פרעתוך הוחזק כפרן ואינו נאמן. משום דחזקה הוא
כמו עדים. וצריך לומר לסברתם דדוקא לענין מינו איבעיא
להו לגמ' בב"ב ה ב. דאם תבעו לאחר זמן ואמר לו
פרעתוך בתוך זמני מהו מי אמרינן במקום חזקה מגו או

כיון שטוען נריח חל"כ ציתוי לא ונשבעין ליה ונספק.
הרמ"ש שם וכונ"ש שם ל"ג ח' נעוצה דרנה נר שרשום
ועתוס' שם ד"ה מינו כו' ור"ל היסת לאחר שפרעו וכונ"ש
ש"ך וכונ"ש"ל ס' ע"ל גבי נאמנות: (ליקוט) י"א
דצריך כו'. וכ"ד הרומנ"ס וכונ"ש נר"ס ש"ז וגם וי"ש

ותירץ רבי דודאי לענין דלא גבי ממשעבדי לא חיישינן
כי התם אבל הכא למיגבי ממשעבדי אמרינן עכ"ל. וכן
בגיטין נא א. ד"ה אלא בתו כיון דבתנאי ב"ד קאכלה:
אימר צרי אתפסה. והכא בגיטין מיירי משועבדים ואע"ג
דלא חייש לצררי שם גבי יורשין דקתני מבני חורין ר"ל
מיתומים ולא מלקוחות, אלמא חייש גבי לקוחות ולא
ליתומים. וכן פ' תוס' ד"ה אימר: דוקא לגבי משועבדים
חיישינן אבל גבי בני חרי לא דאמרינן בפרק שני דייני
גזירות צררי לקטנה לא מתפסי.

(פז) ואם הלוה כו' י"א כו'. כיון שטוען ברי אבל ביתמי
לא משבעינן ליה מספק. כן סובר הרא"ש בב"ב ה ב.
וז"ל: ואי טעין פרעתוך בתוך זמני אע"ג דאין נאמן
יראה שצריך לישבע שבועת היסת כיון שטוען טענת ברי
אבל ביתמי לא משבעינן ליה מספק עכ"ל. וכמו שכתוב
בב"ב לג א.: ובעובדא דרבה בר שרשום נפק עליה קלא
דקא אכיל ארעא דיתמי וכו' אמר ליה ארעא במשכונתא
הוה גקיטנא מאבוהון דיתמי והוה לי זחי אחריני גביה
ואכלתא שני משכונתא אמינא אי מהדרנא לה ארעא ליתמי
ואמינא דאית לי זחי אחריני גבי דאבוכון אמור רבנן הבא
ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אלא אכבשיה
לשטר משכונתא ואוכלה שיעור זחי דמינו דאי בעינא
אמינא לקוחה היא בידי מהימנא כי אמינא דאית לי
זחי גבייכו מהימנא. ועיין בתוס' ד"ה מינו וז"ל: ותימה
מאי דעתיה דרבה בר שרשום דאפילו אי טעין
לקוחה היא בידי שבועת היסת לעולם צריך דנהי דאין
נשבעין על קרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעין וכו'. ויש
לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטעין ברי
אבל הכא לאו טענת ברי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע
זו אינה לקוחה בידו הלכך אי הוה טעין לקוחה היא בידי
לא הוה צריך שבועת היסת עכ"ל, ור"ל שבועת היסת
לאחר שפרעו, וכמו שכתב ש"ך ס"ק ט"ו ד"ה וי"א דאינו
צריך וז"ל: נראה מדברי הרב דר"ל דאין צריך שבועה.
כלל אפי' לאחר פרעון וכו' ועוד דאל"כ ע"כ לסברא
הראשונה צריך לישבע קודם פרעון וסברא זו לא נמצא בשום
פוסק ואדירבה בהרא"ש איתא שצריך לישבע שבועת היסת
דהיינו ע"כ לאחר פרעון דלעולם לא תמצא היסת קודם
פרעון, וכ"כ הב"ה דדעת הרא"ש דצריך לישבע היסת
לאחר הפרעון עכ"ל, וכמו שכתוב לעיל סימן ע"א ס"ה גבי
נאמנות וז"ל: הרי שפרעו וטען המלוה שלא נפרע